

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta

Obor: Účetnictví a finanční řízení podniku
Katedra: Účetnictví a financí

Bakalářská práce

ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ OSVČ

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Hana Hlaváčková

Autor bakalářské práce:
Iveta Závodská

České Budějovice, 2009

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iveta ZÁVODSKÁ**

Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Zdravotní a sociální pojištění OSVČ**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce: porovnat pojistné na zdravotní a sociální pojištění v roce 2009 a v minulých letech, postihnout všechny změny, navrhnout řešení některých problematických otázek z oblasti zdravotního a sociálního pojištění.

Osnova:

1. Systém zdravotního a sociálního pojištění v ČR
2. Plátcí a poplatníci, OSVČ
3. Zdravotní a sociální pojištění z hlediska účetnictví
4. Vyměřovací základ pro odvod pojistného na zdravotní a sociální pojištění, odlišnosti při stanovení vyměřovacího základu
5. Osoby samostatně výdělečně činné v systému zdravotního a sociálního pojištění
6. Aplikace problematiky zdravotního a sociálního pojištění na příkladu konkrétní OSVČ
7. Význam zdravotního a sociálního pojištění

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

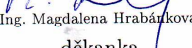
Seznam odborné literatury:

Šmíd, J. - Ženíšková, M.: Sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. ANAG 2004
Ženíšková, M.: Nemocenské pojištění. ANAG 2008
Duben, R.: Ekonomika veřejného sektoru. VŠE Praha 2001
Vostatek, J.: Soukromé a sociální pojištění. ASPI 2002
Vančurová, A., Klazar, S.: Sociální a zdravotní pojištění. ASPI 2008
Trnková, L., Ženíšková, M.: Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a OSVČ. SEVT 2007
Daňové zákony a předpisy související 2008. SEVT 2008
Časopis: Personální a sociálně právní kartotéka. Linde s.r.o.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Hana Hlaváčková
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 15. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2009

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 ⁽¹⁾
370 05 České Budějovice

prof. Ing. František Střeleček, CSc., Dr.h.c.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. dubna 2008

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zdravotní a sociální pojištění OSVČ“ vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českých Budějovicích dne

.....

Iveta Závodská

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, paní Ing. Haně Hlaváčkové, za udělení tématu,
připomínky a metodické vedení práce.

Souhrn

Pojištění jsou účastny OSVČ, které vykonávají samostatnou výdělečnou činnost na území České republiky a splňují podmínky, které jsou blíže popsány v této bakalářské práci.

Rozlišuje se hlavní a vedlejší samostatná výdělečná činnost. Podmínky pro placení pojistného a záloh jsou různé v závislosti na skutečnosti, zda se v kalendářním roce jedná o výkon hlavní nebo vedlejší samostatné výdělečné činnosti.

V teoretické části této bakalářské práce jsem se snažila postihnout systém zdravotního a sociálního pojištění v České republice a jeho poplatníky, hlavní část je ovšem zaměřena na osoby samostatně výdělečně činné v systému zdravotního a sociálního pojištění.

V praktické části jsem analyzovala podnikatelskou činnosti vybraného subjektu z Jihočeského kraje, jehož hlavní činností je „nákup zboží za účelem prodeje“ se zaměřením na elektroniku a počítačovou techniku. Snažila jsem se poukázat na odlišnosti v placení pojistného a záloh na pojistné, pokud subjekt vykonává hlavní samostatnou výdělečnou činnost nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Vycházela jsem z Přehledů o příjmech a výdajích OSVČ, které mi byly poskytnuty k nahlédnutí.

Klíčová slova

Zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, plátce, poplatník, OSVČ, zaměstnanec, zaměstnavatel, vyměřovací základ, příjmy, legislativa

Abstract

Self-employers are subject to health and social insurance system if they run their business in the Czech Republic and comply with the conditions which are specified in this work. The fact that people can be fully or partly self-employed affects the ways of paying insurance.

I have tried to describe the system of health and social insurance in the Czech Republic together with its payers in this bachelor thesis. However, special attention is paid to self-employers as subjects to this system.

Practical part of the thesis is focused on the current situation in insurance payments and advance payments of fully and partly self-employed people. It has been analysed through a self-gainful activity of a person in South Bohemia whose business consists in purchasing and selling goods, mainly electronics and computer technology. I have used his income survey provided for this purpose.

Keywords

Health insurance, social security, payer, contributor, self-employer, employee, employer, basis of assessment, earnings, legislation

Obsah

1. Úvod	11
2. Literární rešerše	12
3. Metodika práce	14
4. Systém zdravotního a sociálního pojištění v ČR	15
4.1 Zdravotní pojištění v ČR	15
4.2 Sociální pojištění v ČR	16
4.3 Sazby sociálního zabezpečení	17
5. Plátcí a poplatníci pojistného	19
5.1 Zaměstnanci jako poplatníci pojistného na sociální zabezpečení	19
5.1.1 Účast na nemocenském pojištění po vstupu do Evropské unie	19
5.1.2 Kdo se považuje za zaměstnance	20
5.1.3 Kdo neplatí pojistné jako zaměstnanci	21
5.2 Zaměstnanci jako plátcí pojistného na zdravotní pojištění	21
5.2.1 Kdo se považuje za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění	21
5.2.2 Kdo se nepovažuje za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění	22
5.3 Zaměstnavatelé jako plátcí pojistného na sociálního pojištění	23
5.4 Zaměstnavatelé jako plátcí pojistného na zdravotní pojištění	23
5.5 Stát jako plátcí pojistného na zdravotní pojištění	23
5.6 Osoby bez zdanitelných příjmů	24
6. Zdravotní a sociální pojištění z hlediska účetnictví	25
7. Vyměřovací základ pro odvod pojistného na zdravotní a sociální pojištění	27
7.1 Příjmy nezdaňované	27
7.2 Příjmy zaměstnanců činných v pracovním vztahu uzavřeném podle cizího práva	29
7.3 Maximální vyměřovací základ	29
8. Odlišnosti při stanovení vyměřovacího základu	30
8.1 Minimální vyměřovací základ zaměstnanců – zdravotní pojištění	30
8.2 Zaměstnanci zaměstnavatele zaměstnávajícího osoby se zdravotním postižením	30
8.3 Pracovní volno bez náhrady příjmů	30
8.4 Neomluvená nepřítomnost v práci	31
8.5 Pracovní volno pro důležité osobní překážky v práci	31
8.6 Žena s jedním dítětem do 7 let nebo se dvěma dětmi do 15 let	31
9. Osoby samostatně výdělečně činné v systému zdravotního a sociálního pojištění	32
9.1 Zdravotní pojištění	32

9.1.1 Povinnosti OSVČ	32
9.1.2 Vyměřovací základ OSVČ.....	33
9.1.3 Zálohy na pojistné	33
9.1.4 Platba pojistného	34
9.1.5 Pojistné a zálohy na pojistné u OSVČ.....	34
9.1.6 Přelatek pojistného	34
9.2 Sociální zabezpečení	35
9.2.1 Osoba samostatně výdělečně činná hlavní a vedlejší.....	35
9.2.2 Vyměřovací základ pro placení záloh a pojistného.....	36
9.2.3 Nemocenské pojištění.....	37
10. Aplikace problematiky zdravotního a sociálního pojištění na příkladu konkrétní OSVČ.....	38
10.1 Charakteristika analyzovaného subjektu	38
10.2 Přehledy o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2004	39
10.2.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2004 .	39
10.2.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2004	41
10.3 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2005	42
10.3.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2005 .	42
10.3.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2005	44
10.4 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2006	45
10.4.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2006 .	45
10.4.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2006.....	47
10.5 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2007	48
10.5.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2007 .	49
10.5.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2007	50
10.5.3 Pojistné placené zaměstnavatelem za rok 2007	50
10.6 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2008	51
10.6.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2008 .	52
10.6.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2008.....	53
10.6.3 Pojistné placené zaměstnavatelem za rok 2008	53
11. Význam zdravotního a sociálního pojištění.....	55
12. Závěr	56
13. Seznam použitých zdrojů	57
14. Seznam tabulek, schémat a zkratk.....	58
14.1 Seznam tabulek	58

14.2 Seznam schémat.....	58
14.3 Seznam zkratk	58
15. Seznam příloh.....	59
16. Přílohy.....	60

1. Úvod

Platit daně není jediná povinnost, kterou má každý, kdo vydělává nějaké peníze. Daleko více peněz odvádí každý státu na povinném pojistném. To jsou peníze placené zdravotní pojišťovně na ošetření u lékaře a správě sociálního zabezpečení kvůli nároku na nemocenskou a ve stáří na penzi.

Mezi OSVČ patří všichni, kdo podnikají na základě živnostenského nebo na základě jiných zákonů a tyto osoby si platí pojistné sami.

Předkládaná bakalářská práce se bude zabývat zdravotním a sociálním pojištěním osob samostatně výdělečně činných. Platba záloh na pojistné a samotného pojistného závisí na skutečnosti, zda podnikatel vykonává hlavní nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.

Postupně v práci seznámím se systémem zdravotního a sociálního pojištění v České republice a jeho sazbami. V další části se budu zabývat samotnými plátcí a poplatníky pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Bude následovat krátký rozbor zdravotního a sociálního pojištění z hlediska účetnictví, poté se budu zabývat vyměřovacími základy pro odvod pojistného na zdravotní a sociální pojištění a odlišnostmi při stanovení vyměřovacího základu.

Na konci teoretické části se budu věnovat nejdůležitější části, a to vymezení osob samostatně výdělečně činných pro systém zdravotního a sociálního pojištění. Rozeberu jejich povinnosti, vyměřovací základy, zálohy na pojistné a samotné platby, které se liší v závislosti na tom, zda se jedná o osobu samostatně výdělečně činnou hlavní nebo vedlejší.

V praktické části budu na vybraném podnikatelském subjektu z Jihočeského kraje, jehož hlavní činností je nákup zboží za účelem prodeje v zaměření na elektroniku a počítačovou techniku, analyzovat pojistné v průběhu uplynulých pěti let. Budu vycházet z poskytnutých dat a z Přehledů o příjmech a výdajích OSVČ, které mi subjektem byly poskytnuty k nahlédnutí. Jelikož podnikatel před 2 lety přešel z hlavní činnosti na vedlejší, budu se zabývat změnami v placení záloh na pojistné a v samotném pojistném a také tím, jak je pojistné ovlivněno podnikatelským nástupem do zaměstnání.

2. Literární rešerše

Při zpracování této bakalářské práce jsem vycházela z následující literatury:

Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, právní stav k 1. 1. 2008 (Trnková, L., Ženíšková, M.; 2007):

Tato publikace podává výklad předpisů, které souvisejí s odvodem pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Publikace je zpracována podle právních předpisů k 1. 1. 2008, obsahuje též informace o pojištění podle EU a o pojištění OSVČ.

Tuto publikaci bych označila jako výchozí pro svou bakalářskou práci, je velmi dobře uspořádaná a čerpala jsem z ní hlavně do kapitoly „Osoba samostatně výdělečně činná v systému zdravotního a sociálního pojištění“ a další informace, které jsem zařadila do teoretické části své bakalářské práce.

Podvojně účetnictví a účetní závěrka 2007 (Ryneš, P.; 2007):

Cílem této publikace je podat čtenáři ucelený pohled na podvojně účetnictví pro podnikatele včetně souvislostí a vazeb na daňové předpisy a obchodní právo pro rok 2007, informovat o aktuálním vývoji v oblasti účetnictví a poskytnout návod k sestavení a prezentaci účetní závěrky.

Z této publikace jsem čerpala hlavně do kapitoly týkající se účetnictví.

Účetnictví 2004 (Mrkosová, J.; 2004):

Do této knihy jsou promítnuty změny, které plynuly z novely Zákona o účetnictví č.563/1991 Sb., platné od 1. 1. 2004, z novely Zákona o dani z přidané hodnoty platné od 1. 10. 2003 a změn vyplývajících ze Zákona o dani z příjmu. Snahou je objasnit podvojně účetnictví pro podnikatele v plné šíři.

Z této knihy jsem čerpala do otázek týkajících se účtování.

Ekonomie veřejného sektoru (Duben, R.; 2000):

Tato publikace je rozdělena do tří částí. První část charakterizuje veřejný sektor, jeho význam a strukturu. Druhá část obsahuje některé vybrané činnosti veřejného sektoru. Ve třetí části jsou uvedeny formy a nástroje, kterými je činnost veřejného sektoru zabezpečována a realizována.

Do své bakalářské práce jsem z této publikace čerpala hlavně do kapitoly systému pojištění v ČR.

Sociální a soukromé pojištění (Vostatek, J.; 2000):

Z této knihy jsem čerpala pouze do kapitoly systému zdravotního a sociálního zabezpečení v ČR.

Daňové zákony 2009 v úplném znění k 1. 1. 2009 s komentářem změn (Rylová, Z., Tunkrová Z., Šulc, I., Krůček, Z.; 2008)

Z této knihy jsem čerpala hlavně informace ze zákona o dani z příjmu.

3. Metodika práce

1. Zkoumaný objekt

Jedná se o drobného podnikatele, osobu samostatně výdělečně činnou vedlejší. Předmětem jeho činnosti je nákup zboží za účelem prodeje se zaměřením na elektroniku a počítačovou techniku.

2. Hlavní cíl

Cílem bakalářské práce je porovnat pojistné na zdravotní a sociální pojištění v roce 2009 a v minulých letech a postihnout všechny změny.

3. Dílčí cíle

- seznámení se s tématem studiem odborné literatury,
- porovnání zdravotního a sociálního pojištění u analyzovaného subjektu v průběhu uplynulých pěti let,
- postihnouti změn v závislosti na tom, zda je vykonávána hlavní nebo vedlejší samostatná výdělečná činnost.

4. Hypotézy

- změny v pojistném na zdravotní a sociální pojištění v uplynulých letech jsou průkazné,
- existují rozdíly v placeném pojistném při výkonu samostatné výdělečné činnosti hlavní a vedlejší.

5. Použité metody

- rozbor Přehledů o příjmech a výdajích OSVČ pro účely pojistného na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti,
- rozbor Přehledů o příjmech a výdajích OSVČ pro účely pojistného na všeobecné zdravotní pojištění.

6. Zdroje informací

- odborná literatura a legislativní normy,
- internet,
- Přehledy o příjmech a výdajích OSVČ.

4. Systém zdravotního a sociálního pojištění v ČR

4.1 Zdravotní pojištění v ČR

Zdravotní pojištění v ČR je druh zákonného pojištění, na jehož základě je zdravotní pojišťovnou hrazena lékařská péče poskytnutá pojištěnci. Zdravotní pojištění nemá charakter komerčního pojištění a nevzniká tedy na základě smlouvy, ale podle zákona. Ze zákona musí být v České republice povinně zdravotně pojištěna každá osoba, která má na území ČR trvalý pobyt. Osoba, která trvalý pobyt na území ČR nemá, se stává účastníkem zdravotního pojištění pouze v období, ve kterém je zaměstnána u zaměstnavatele se sídlem na území ČR a pracovněprávní vztah je uzavřen podle právních předpisů ČR.

V roce 1992 se ze zákona staly všechny osoby s trvalým pobytem v ČR pojištěnci Všeobecné zdravotní pojišťovny. Od 1. 1. 1993 má každý pojištěnec právo si zvolit zdravotní pojišťovnu. Kdo tak neučinil, je stále ze zákona pojištěncem Všeobecné zdravotní pojišťovny.

Změnu zdravotní pojišťovny je možné provést 1x za 12 kalendářních měsíců vždy k prvnímu dni kalendářního měsíce. Narozené dítě se stává pojištěncem zdravotní pojišťovny, u které je pojištěna matka dítěte v den jeho narození.

Ze zdravotního pojištění se hradí tyto zdravotní úkony:

- léčebná ambulantní a ústavní péče,
- pohotovostní a záchranná služba,
- preventivní péče,
- péče v době rekonvalescence,
- odběr tkání nebo orgánů určených k transplantaci a manipulace s nimi,
- poskytování léčivých přípravků a prostředků zdravotnické techniky,
- lázeňská péče,
- závodní preventivní péče,
- doprava nemocných a náhrada cestovních nákladů,
- doprava žijícího či zemřelého dárce do místa odběru (u živých dárců také náhrada cestovních nákladů),
- doprava odebraných tkání a orgánů,
- posudková činnost,
- prohlídka zemřelého pojištěnce a pitva, včetně dopravy.

Pro zvýšení konkurenceschopnosti nabízejí pojišťovny určité výhody nad rámec těchto služeb. Od 1. 1. 2007 byly však bohužel příspěvky, které nemají preventivní charakter,

zakázány. Klienti tak přicházejí o příspěvky na antikoncepci, brýlové obroučky, příspěvek na plavání apod.

4.2 Sociální pojištění v ČR

Právní úpravu organizace a provádění sociálního zabezpečení obsahuje zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti 1. 1. 1992.

Sociální zabezpečení podle tohoto zákona zahrnuje:

- nemocenské pojištění zaměstnanců a osob postavených jim v tomto pojištění na roveň, nemocenské pojištění osob samostatně výdělečně činných,
- důchodové pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Sociální zabezpečení provádějí orgány sociálního zabezpečení, kterými jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ),
- okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ),
- Ministerstvo obrany: pokud jde o vojáky z povolání,
- Ministerstvo vnitra: pokud jde o příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR a příslušníků ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů a bezpečnostních služeb,
- Ministerstvo spravedlnosti: pokud jde o příslušníky Vězeňské služby ČR.

Podle § 6 odst. 4 písm. l) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, poskytují občanům a organizacím odbornou pomoc ve věcech sociálního zabezpečení okresní správy sociálního zabezpečení; na území hlavního města Prahy vykonává působnost okresní správy sociálního zabezpečení Pražská správa sociálního zabezpečení. Nadřízeným orgánem okresní (Pražské) správy sociálního zabezpečení je Česká správa sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení řídí a kontroluje činnost okresních správ sociálního zabezpečení.

4.3 Sazby sociálního zabezpečení

V České republice platí tyto sazby příspěvků na sociální zabezpečení:

- **pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti:**

- sazba pojistného činí *u zaměstnavatele* 25% z vyměřovacího základu, z toho:
 - 2,3% na nemocenské pojištění,
 - 21,5% na důchodové pojištění a
 - 1,2% na státní politiku zaměstnanosti.
- sazba *u zaměstnanců* je 6,5% z vyměřovacího základu, z toho:
 - 6,5% na důchodové pojištění.

Zaměstnanec pojistné na nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti neplatí.
- sazba *u osob samostatně výdělečně činných* je 29,2% z vyměřovacího základu, z toho:
 - 28% na důchodové pojištění a
 - 1,2% na státní politiku zaměstnanosti.

Nemocenského pojištění jsou osoby samostatně výdělečně činné účastny na základě dobrovolnosti, sazba potom činí 1,4%.

- **pojistné na všeobecné zdravotní pojištění:**

- sazba pojistného činí celkem 13,5% z vyměřovacího základu, přitom pojistné za zaměstnance hradí z jedné třetiny zaměstnanec a ze dvou třetin zaměstnavatel, tj.:
 - sazba pojistného *u zaměstnavatele* je 9% a
 - sazba pojistného *u zaměstnanců* je 4,5%.
- sazba pojistného *u osob samostatně výdělečně činných* je 13,5%.
- minimální výše zdravotního pojištění je vypočítána jako 13,5% z platné minimální mzdy, v ostatních případech se vypočítává stejným procentem z hrubé mzdy.

Tabulka 1: Účel a zaměření jednotlivých subsystémů pojištění

SUBSYSTÉM POJIŠTĚNÍ	ÚČEL POJIŠTĚNÍ	ZAMĚŘENÍ POJISTNÉHO PLNĚNÍ
Veřejné zdravotní pojištění	krytí výdajů spojených s financováním nutné zdravotní péče	zákonem garantovaná zdravotní péče – návštěva u lékaře, hospitalizace v nemocnici, léky, lázeňské pobyty, zdravotní pomůcky apod.
Důchodové pojištění	krytí výdajů spojených s trvalou neschopností pracovat	starobní důchod, všechny druhy invalidních důchodů, pozůstalostní důchody – vdovský, vdovecký, sirotčí atd.
Nemocenské pojištění	náhrada příjmu z důvodu pracovní neschopnosti	nemocenská vyplácená zaměstnanci nebo OSVČ, podpora při ošetřování člena rodiny, peněžitá pomoc v mateřství apod.
Státní politika zaměstnanosti	podpora osob vedených v evidenci úřadu práce vyplácená dle zákona	peněžitá podpora v nezaměstnanosti, aktivní politika zaměstnanosti – podpora tvorby nových pracovních míst v daném regionu apod.

zdroj: www.komora.cz

5. Plátcí a poplatníci pojistného

Dle TRNKOVÉ A ŽENÍŠKOVÉ (2007) lze plátce a poplatníky pojistného rozdělit následovně:

5.1 Zaměstnanci jako poplatníci pojistného na sociální zabezpečení

Pro účely placení pojistného na sociální zabezpečení se za zaměstnance považují osoby uvedené v § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pojistném na sociální zabezpečení, pokud jsou účastny nemocenského pojištění. Jediná výjimka platí pro osoby, které po skončení zaměstnání zakládajícího nemocenského pojištění byly zúčtovány příjmy z tohoto zaměstnání započitatelné do vyměřovacího základu pro odvod pojistného.

Podmínky účasti na nemocenském pojištění jsou obsaženy v zákoně o nemocenském pojištění a ve vyhlášce č. 165/1979 Sb.

Pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění platí tyto zásady:

- činnost musí vykonávat na území ČR,
- činnost pro zaměstnavatele se sídlem na území ČR, i když ji vykonávají trvale v cizině, pokud mají trvalý pobyt v ČR,
- činnost nesmí mít charakter příležitostného zaměstnání (netrvá déle než 7 dnů, započitatelný příjem nedosahuje 400 Kč za kalendářní měsíc).

5.1.1 Účast na nemocenském pojištění po vstupu do Evropské unie

Platí zde pravidla:

- rovnost nakládání,
- přednost aplikace práva toho státu, v němž je práce vykonávána,
- vyslání je omezeno na dobu 1 roku.

Novým pravidlem je, že zaměstnanec může být pojištěn jen v jednom státě, i když vykonává práci na území více států, i v případě že by měl dva zaměstnavatele. Přednost má ten stát, kde má zaměstnanec trvalé bydliště.

5.1.2 Kdo se považuje za zaměstnance

1. Zaměstnanci v pracovním poměru – nemocenské pojištění vzniká dnem nástupu do zaměstnání.
2. Osoba činná v poměru, který má obsah pracovního poměru, avšak pracovní poměr nevznikl, neboť nebyly splněny všechny podmínky stanovené pracovněprávními předpisy pro jeho vznik = osoba není oprávněna k uzavření pracovního poměru.
3. Zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti – nesmí mít charakter nahodilého jednorázového zaměstnání.
4. Dále se za zaměstnance považují:
 - členové družstev, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni,
 - společníci a jednatelé společností s ručením omezeným a komanditisté komanditních společností, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají ve společnosti práci, za kterou jsou touto společností odměňováni,
 - členové zastupitelstev územních samosprávných celků, jestliže jsou jim vypláceny odměny jako členům zastupitelstev územních samosprávných celků, kteří tyto funkce vykonávají jako uvolnění,
 - osoby zařazené k pravidelnému výkonu prací ve výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby:
 - o pojistné na sociální zabezpečení odvádí za tyto osoby věznic,
 - o pojistné věznic spolu se mzdou poukazuje zaměstnavatel,
 - dobrovolní pracovníci pečovatelské služby,
 - soudci,
 - poslanci a senátoři,
 - členové vlády, prezident, viceprezident a členové NKÚ, Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv, členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, finanční arbitr a zástupce finančního arbitra,
 - pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči ve zvláštních zařízeních,
 - pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů (od 1. 1. 2004).

5.1.3 Kdo neplatí pojistné jako zaměstnanci

1. Zaměstnanci vykonávající příležitostné zaměstnání.
2. Žáci středních odborných učilišť, odborných učilišť apod. z odměn za produktivní práci v období výuky.
3. Členové statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob (s výjimkou členů těchto orgánů ve společnosti s.r.o., komanditní společnosti a v družstvu, u členů družstva se nepřihlíží pouze k takové odměně, jejíž výše není předem známa), jejich činnost totiž upravuje obchodní zákoník.
4. Společníci s.r.o., komanditisté komanditní společnosti nebo členové družstev, pokud se společností nebo družstvem uzavřeli mandátní smlouvu - v tomto případě se odměna považuje za příjem zaměstnance, nikoliv osoby samostatně výdělečně činné.

5.2 Zaměstnanci jako plátcí pojistného na zdravotní pojištění

Pro účely zdravotního pojištění se od 1. 1. 2008 za zaměstnance považují osoby uvedené v § 5 písm. a) zákona č. 48/1997 Sb. Pro určení, zda jde o zaměstnance pro účely zdravotního pojištění, již nadále není rozhodující účast této osoby na nemocenském pojištění.

5.2.1 Kdo se považuje za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění

Jde o fyzickou osobu, která vykonává činnosti, na jejichž základě jí plynou nebo by měly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků podle § 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, které jsou předmětem daně a nejsou od daně osvobozeny.

Jde tedy o osoby, které mají:

- příjmy z pracovněprávního, služebního nebo členského či jiného obdobného poměru,
- příjmy za práci členů družstev, společníků či jednatelů společností s.r.o. a komanditistů k.s., a to i tehdy, kdy nejsou povinny při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce těchto příjmů,
- odměny jako členové statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob a příjmy, které jim plynou v souvislosti s touto činností.

Od 1. 1. 2008 se za zaměstnance považují pouze osoby v pracovním nebo služebním poměru, členové družstva, společníci a jednatelé, zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti, soudci, pracovníci pečovatelské služby, pěstouni, jsou-li účastné nemocenského pojištění, ale i tyto osoby, pokud účastné nemocenského pojištění nejsou, nebo i další osoby, například ty, které vykonávají funkce v orgánech obchodních společností nebo jiných právnických osob.

5.2.2 Kdo se nepovažuje za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění

- osoby, které mají pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny,
- žáci nebo studenti, kteří mají pouze příjmy ze závislé činnosti nebo funkčních požitků za práci z praktického výcviku,
- osoby činné na základě dohody o provedení práce.

Za zaměstnance se dále nepovažují osoby, které v kalendářním měsíci nedosáhly započitatelného příjmu podle předpisů o nemocenském pojištění (v současné době podle vyhlášky č. 165/1979 Sb., o nemocenském pojištění některých pracovníků a o poskytování dávek nemocenského pojištění občanů ve zvláštních případech, ve znění pozdějších předpisů).

1. Zaměstnanec „na nepravděpodobnou výpomoc“

Nový zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.) neumožňuje takový pracovní poměr sjednávat, zaměstnanec musí vždy předem vědět, ve kterých dnech bude pracovat a jaká je jeho pracovní doba.

2. Osoba činná na základě dohody o pracovní činnosti

Dohody o pracovní činnosti upravuje § 76 zákoníku práce. Podmínkou pro vznik účasti na nemocenském pojištění je dosažení příjmu minimálně ve výši 400 Kč v kalendářním měsíci.

3. Člen družstva, který není v pracovněprávním vztahu k družstvu, ale vykonává pro něj práci, za kterou je odměňován

Podmínkou pro vznik účasti na nemocenském pojištění je dosažení příjmu minimálně ve výši 400 Kč v kalendářním měsíci, i pokud vykonává práci pro družstvo v orgánech družstva, ale výše odměny nebyla určena.

5.3 Zaměstnavatelé jako plátcí pojistného na sociálního pojištění

Zaměstnavatelem se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance a která má sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR.

Zaměstnavatelé se z hlediska sociálního zabezpečení dělí na:

- organizace:
 - o jsou povinni provádět nemocenské pojištění svých zaměstnanců,
 - o musí mít zpravidla více než 25 zaměstnanců.
- malé organizace:
 - o nemocenské pojištění jejich zaměstnanců provádějí OSSZ,
 - o mají zpravidla méně než 26 zaměstnanců.

5.4 Zaměstnavatelé jako plátcí pojistného na zdravotní pojištění

Zaměstnavatelem se pro účely zdravotního pojištění rozumí právnická nebo fyzická osoba, která:

- je plátcem příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků podle zákona o daních z příjmu,
- zaměstnává zaměstnance,
- má sídlo (fyzická osoba trvalý pobyt) na území ČR.

5.5 Stát jako plátce pojistného na zdravotní pojištění

Stát je plátcem pojistného i v případě, že osoby mají současně příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatné výdělečné činnosti. Jedná se o:

- nezaopatřené dítě podle zákona o státní sociální podpoře,
- poživatele důchodu, kterému byl přiznán důchod,
- příjemce rodičovského příspěvku podle zákona o státní sociální podpoře,
- ženu na mateřské dovolené nebo rodičovské dovolené (podle zákoníku práce),
- muže po dobu jeho nepřítomnosti v práci, po kterou se mu poskytuje peněžitá pomoc podle předpisů o nemocenském pojištění,
- uchazeče o zaměstnání (v evidenci úřadu práce), i když přijal krátkodobé zaměstnání,
- osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle zákona

č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a osoby pečující o tyto osoby a dále za osobu pečující o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost),

- osobu (voják v záloze) povolanou k vojenskému cvičení,
- osobu ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody.

Má-li výše uvedená osoba, za kterou je plátcem pojistného stát, příjmy ze zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, je plátcem pojistného stát i tato osoba.

Stát je rovněž plátcem pojistného za osoby, které nemají žádné příjmy, a jedná se o:

- osobu, která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, která však nesplňuje podmínky pro jeho přiznání (nemá odpracovány předepsané roky),
- osobu celodenně, osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku,
- osobu s trvalým pobytem na území ČR, která není plátcem pojistného jako zaměstnanec ani jako osoba samostatně výdělečně činná, která je příjemcem dávek nemocenského pojištění,
- osobu mladistvou, umístěnou ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy,
- osobu vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu,
- cizince, kterému bylo uděleno oprávnění k pobytu na území ČR za účelem poskytnutí dočasné ochrany podle zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců,
- žadatele o udělení azylu a jeho dítě narozené na území ČR,
- osobu pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi a osoby s takovou osobou společně posuzované podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

5.6 Osoby bez zdanitelných příjmů

Jde o osoby mající trvalý pobyt na území ČR a v celém kalendářním měsíci není zaměstnancem, ani osobou samostatně výdělečně činnou a ani osobou, za kterou je stát plátcem pojistného.

6. Zdravotní a sociální pojištění z hlediska účetnictví

Vztahy podniku k zaměstnancům, ke společníkům a členům družstev z titulu závislé činnosti, ze zdravotního a sociálního pojištění se promítají na účtech účtové skupiny 33 - *Zúčtování se zaměstnanci a institucemi* a na účtu 366 – *Závazky ke společníkům a členům družstva ze závislé činnosti*.

V praxi je třeba vést analytickou evidenci k účtu 336 – *Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění*, protože částka pojištění je placena dvěma institucím, zdravotním pojišťovně a správě sociálního pojištění. (Mrkosová, 2004, s. 166)

Při účtování je nutné vycházet z platných předpisů, které upravují oblast mezd, zdravotního a sociálního pojištění a problematiku zdaňování závislé činnosti podle § 6 zákona o daních z příjmu a úpravu zálohových plateb a vyúčtování podle daňového přiznání v souladu se zákonem č.337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

Účetním jednotkám vznikají dvojí závazky k institucím zdravotního a sociálního pojištění:

1. Zaměstnavatel odvádí zálohy na zdravotní a sociální pojištění, které strhává zaměstnancům z hrubé mzdy (snižuje se závazek vůči zaměstnancům)
2. Zaměstnavatel je plátcem za své zaměstnance a platby na zdravotní a sociální pojištění se počítají ze zúčtovaných hrubých mezd. Zdravotní a sociální pojištění placené do výše stanovené zákonem se vyúčtuje na vrub účtu 524 – *Zákonné sociální pojištění*, pojištění nad tuto hranici (např. penzijní, kapitálové připojištění) na vrub účtu 525 – *Ostatní sociální pojištění (připojištění)*. (Ryneš, 2007, s. 192)

Zákonné pojištění i připojištění účtujeme ve prospěch účtu 336 – *Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění*.

Osoba samostatně výdělečně činná

V průběhu roku účtuje zálohy na zdravotní a sociální pojistné a na konci roku vyúčtuje dohadnou položku ve výši odhadnuté výše pojistného za kalendářní rok podle předpokládaného daňového základu ve prospěch účtu 389 – *Dohadné účty pasivní* a na vrub účtu 524 – *Zákonné sociální pojištění* nebo na účet 526 – *Sociální náklady individuálního podnikatele*. Pokud nevytvoří dohadný účet, může vyúčtovat skutečný nedoplatek nebo přeplatek až v následujícím zdaňovacím období na vrub nákladů, storno nákladů (přeplatek) podle daňového základu zjištěného v daňovém přiznání za minulé zdaňovací období.

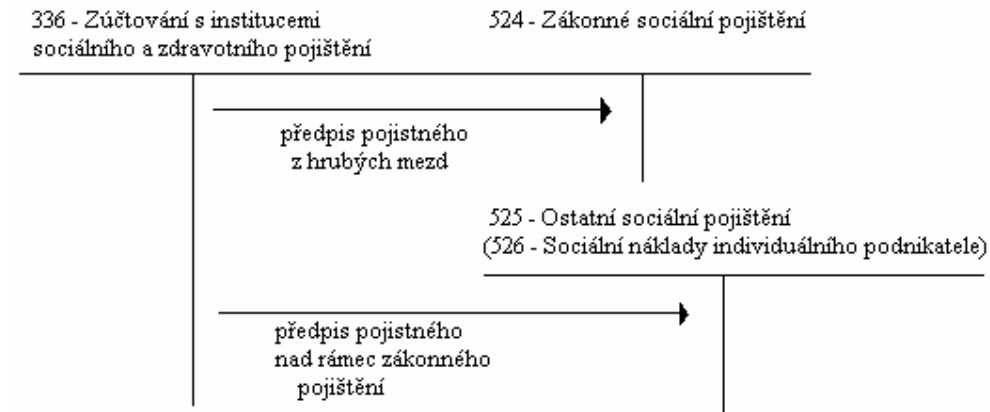
Pohledávky vůči institucím zdravotního a sociálního pojištění vznikají v případě nároku na sociální dávky a dávky nemocenského pojištění. (Ryneš, 2007, s. 192 – 193)

Schéma 1: zúčtování se zaměstnanci

Zdroj: vlastní návrh

Schéma 2: předpis pojistného

Zdroj: vlastní návrh

Zúčtování mezd členů družstev nebo společníků obchodních společností ze závislé činnosti probíhá stejně, pouze účet 331 - *Zaměstnanci* je nahrazen účtem 366 – *Závazky ke společníkům a členům družstva ze závislé činnosti*.

7. Vyměřovací základ pro odvod pojistného na zdravotní a sociální pojištění

Vyměřovacím základem pro zaměstnance je úhrn započitatelných příjmů. Jedná se o příjem zúčtovaný zaměstnavatelem zaměstnanci, je-li předmětem daně z příjmu a není od daně osvobozen. Okruh započitatelných příjmů je pro sociální a zdravotní pojištění stanoven shodně.

Do 31. 12. 2007 byla zúčtovaným příjmem zaměstnanci částka, která odpovídala finanční nebo naturální hodnotě plnění poskytnutého zaměstnavatelem zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. Od 1. 1. 2008 se za zúčtovaný příjem považuje plnění, které bylo v peněžní nebo nepeněžní formě nebo formou výhody poskytnuto zaměstnavatelem zaměstnanci nebo předáno v jeho prospěch. Podmínkou započitatelnosti příjmů do vyměřovacího základu už není úbytek prostředků zaměstnavatele ve stejné výši, v níž zaměstnanci bylo poskytnuto.

Zúčtovaným příjmem tedy může být:

- 1% ze vstupní ceny motorového vozidla poskytnutého zaměstnanci i pro soukromé účely,
- rozdíl mezi cenou obvyklou a cenou, za kterou zaměstnanec od zaměstnavatele obdržel nepeněžní plnění nebo službu.

7.1 Příjmy nezdaňované

Předmětem daně podle zákona o daních z příjmu nejsou:

- půjčky,
- náhrada cestovních výdajů do výše stanovené zákoníkem práce,
- hodnota bezplatného stravování poskytovaná zaměstnavatelem na pracovních cestách,
- hodnota ochranných prostředků do výše stanovené právním předpisem,
- částky, které zaměstnanec zaplatil za zaměstnavatele,
- náhrady za opotřebování vlastního náradí, zařízení a předmětů používaných při výkonu zaměstnání.

Dále sem patří příjmy od daně osvobozené:

- plnění, která jsou od daně osvobozeny vždy:
 - o částky vynaložené na doškolování a rekvalifikaci zaměstnanců,
 - o hodnota stravování poskytovaného jako nepeněžní plnění ke spotřebě na pracovišti nebo v rámci závodního stravování,

- hodnota přechodného ubytování, poskytovaná jako nepeněžní plnění, pokud obec přechodného ubytování není shodná s obcí, kde má zaměstnanec bydliště, maximálně do výše 3 500 Kč měsíčně,
 - příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění zaměstnance (od daně je osvobozena částka do 24 000 Kč ročně),
 - částky vynaložené zaměstnavatelem na úhradu výdajů spojených s výplatou mzdy, se srážkami ze mzdy, s placením příspěvku na pojistné (připojištění), s poskytováním nepeněžního plnění.
- plnění, která jsou osvobozena pouze v případě, že je zaměstnavatel poskytl ze sociálního fondu:
 - hodnota nealkoholických nápojů ke spotřebě na pracovišti poskytovaných v nepeněžní formě,
 - nepeněžní plnění ve formě:
 - možnost používat rekreační, zdravotnická a vzdělávací zařízení, předškolní zařízení, závodní knihovny, tělovýchovná a sportovní zařízení,
 - příspěvku na kulturní pořady a sportovní akce,
 - příspěvku na rekreaci včetně zájezdů, nejvýše do 20 000 Kč za kalendářní rok, včetně příspěvků rodinným příslušníkům,
 - hodnota nepeněžních darů poskytovaných ze sociálního fondu za podmínek stanovených ve vyhlášce č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, do úhrnné výše 2 000 Kč ročně u každého zaměstnance,
 - sociální výpomoci k překlenutí mimořádně obtížných poměrů v důsledku živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie na územích, na kterých byl vyhlášen nouzový stav, a to do výše 500 000 Kč.

Od daně jsou osvobozena i některá zvýhodnění, z nichž se proto neplatí ani pojistné na SZ a ZP:

- zvýhodnění poskytovaná zaměstnavatelem provozujícím veřejnou dopravu osob svým zaměstnancům ve formě bezplatných nebo zlevněných jízdenek,
- peněžní zvýhodnění z důvodu poskytnutí bezúročné půjčky (ve výši obvyklého úroku, který nemusí být placen z důvodu bezúročnosti půjčky).

7.2 Příjmy zaměstnanců činných v pracovním vztahu uzavřeném podle cizího práva

Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění se platí ze všech příjmů zúčtovaných zaměstnanci, s výjimkou výdajů náhrady škody, jednorázové sociální výpomoci k překlenutí mimořádně obtížných poměrů a plnění poskytnutého poživateli starobního nebo invalidního důchodu po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání. Platí se tedy i z příjmů, které jsou podle zákona o daních z příjmu od daně osvobozeny.

Je-li zaměstnanci vyplácen příjem v cizí měně, musí jej zaměstnavatel přepočítat na českou měnu, z přepočteného příjmu vypočítat pojistné a odvést je za sebe a zaměstnance. K přepočtu se použije kurz ČNB, který platil k poslednímu dni kalendářního měsíce, za který se pojistné platí.

7.3 Maximální vyměřovací základ

Od roku 2008 je pro SZ a ZP maximálním ročním vyměřovacím základem zaměstnance a OSVČ částka ve výši 48násobku průměrné mzdy stanovené k 1. lednu příslušného kalendářního roku. V roce 2009 činí průměrná mzda 23 555 Kč, maximálním ročním vyměřovacím základem je proto pro rok 2009 částka 1 130 640 Kč (48 x 23 555 Kč).

Z příjmů zúčtovaných po dosažení maximálního vyměřovacího základu neplatí pojistné ani zaměstnanec, ani zaměstnavatel. U zaměstnance, který byl v kalendářním roce zároveň OSVČ a u něhož úhrn vyměřovacích základů ze zaměstnání a ze samostatné výdělečné činnosti by byl vyšší než maximální vyměřovací základ, se snižuje jeho vyměřovací základ ze samostatné výdělečné činnosti.

8. Odlišnosti při stanovení vyměřovacího základu

Pro některé případy existuje odlišný způsob určení vyměřovacího základu pro zdravotní pojištění a sociální pojištění.

8.1 Minimální vyměřovací základ zaměstnanců – zdravotní pojištění

V současnosti se pod pojmem minimální mzda ve smyslu zákonů pro všeobecné zdravotní pojištění rozumí vždy částka 8 000 Kč bez ohledu na délku pracovního úvazku, zařazení zaměstnance, odpracovanou dobu atd.

Pokud je vyměřovací základ zaměstnance nižší než minimální vyměřovací základ a nejde o zaměstnance, pro kterého není stanovena povinnost odvádět pojistné z minimálního vyměřovacího základu, je zaměstnanec povinen doplatit zdravotní pojišťovně prostřednictvím svého zaměstnavatele pojistné ve výši 13,5% z rozdílu těchto základů. Je-li vyměřovací základ nižší z důvodů překážek na straně zaměstnavatele, je tento rozdíl povinen doplatit zaměstnavatel.

8.2 Zaměstnanci zaměstnavatele zaměstnávajícího osoby se zdravotním postižením

Vyměřovacím základem zaměstnance, kterému byl přiznán invalidní nebo částečný invalidní důchod, je částka přesahující částku, která je vyměřovacím základem u osoby, za kterou je plátcem pojistného stát. Tato částka v roce 2009 činí 5 889 Kč, což je 25% průměrné měsíční mzdy stanovené nařízením vlády.

Týká se to zaměstnanců zaměstnaných u zaměstnavatele, který zaměstnává více než 50% osob se zdravotním postižením z celkového průměrného počtu svých zaměstnanců.

8.3 Pracovní volno bez náhrady příjmů

Za každý den pracovního volna bez náhrady příjmů se k vyměřovacímu základu připočte poměrná část minimální mzdy na jeden kalendářní den v daném měsíci. Doby pracovního volna bez náhrady příjmů kratší než jeden den se nenačítají.

8.4 Neomluvená nepřítomnost v práci

Za každý kalendářní den, ve kterém trvala neomluvená nepřítomnost v práci, se při odvodu zdravotního pojištění vždy do vyměřovacího základu zahrnuje poměrná část minimální mzdy.

8.5 Pracovní volno pro důležité osobní překážky v práci

Minimální vyměřovací základ se snižuje na poměrnou část odpovídající počtu kalendářních dnů, ve kterých takové pracovní volno netrvalo. Jedná se zejména o dobu omluvené nepřítomnosti v práci po dobu pracovní neschopnosti pro nemoc, úraz, ošetřování člena rodiny apod.

8.6 Žena s jedním dítětem do 7 let nebo se dvěma dětmi do 15 let

Žena – matka má v zákoně o veřejném zdravotním pojištění zakotveny různé výhody:

- po dobu mateřské dovolené za ní platí pojistné stát,
- stát platí pojistné i za ženy samostatně výdělečně činné pobírající peněžitou pomoc v mateřství,
- pokud byla ženě poskytnuta rodičovská dovolená, platí za ni nadále pojistné stát, a to i v případě, že není příjemcem rodičovského příspěvku,
- pokud po ukončení rodičovské dovolené pobírá žena rodičovský příspěvek, také za ní pojistné platí stát,
- pokud po ukončení rodičovské dovolené žena nepobírá rodičovský příspěvek, ale pečuje o dítě do 7 let nebo alespoň o dvě děti do 15 let, platí pojistné stát pouze při splnění podmínek osobní, celodenní a řádné péče a to jen v případě, kdy žena nemá žádný příjem ze zaměstnání ani ze samostatné výdělečné činnosti;
 - o přesto má výhodu v tom, že v zákonem vymezených případech neodvádí pojistné z minimálního vyměřovacího základu, ale ze skutečného vyměřovacího základu, je-li nižší než minimální mzda (podmínka celodenní osobní péče je prakticky splnitelná pouze při zkráceném pracovním úvazku nebo při práci doma).

9. Osoby samostatně výdělečně činné v systému zdravotního a sociálního pojištění

9.1 Zdravotní pojištění

Za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) se pro účely zdravotního pojištění považují:

- osoby podnikající v zemědělství,
- osoby provozující živnost,
- osoby provozující podnikání podle zvláštních předpisů,
- osoby vykonávající uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost na základě autorskoprávních vztahů,
- společníci v.o.s. a komplementáři k.s.,
- osoby vykonávající nezávislé povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů,
- spolupracující osoby osob samostatně výdělečně činných, pokud podle zákona o daních z příjmu na ně lze rozdělovat příjmy dosažené výkonem spolupráce a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení,
- osoby vykonávající činnost mandátáře na základě mandátní smlouvy uzavřené podle obchodního zákoníku po 1. 1. 2004, pokud tuto činnost tato osoba koná mimo vztah zakládající účast na nemocenském pojištění.

9.1.1 Povinnosti OSVČ

1. Povinnost nejpozději do 8 dnů ohlásit u příslušné zdravotní pojišťovny zahájení, případně ukončení výdělečné činnosti. Za zahájení se považuje okamžik, kdy osoba začne provozovat činnost s cílem „mít příjem“ (objednávky, fakturace, ...).
2. Povinnost odvádět na účet zdravotní pojišťovny pravidelně zálohy na pojistné, pokud není od placení těchto záloh zákonem osvobozen.
3. Povinnost do 1 měsíce ode dne, ve kterém mělo být podáno daňové přiznání za předchozí zdaňovací období, předložit každé zdravotní pojišťovně, u které byl ve zdaňovacím období pojištěn, vyplněný formulář Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné.

4. V případě opravy v daňovém přiznání povinnost do 8 dnů od zjištění skutečností, které vedly k opravě daňového přiznání, předložit opravný přehled a do 30 dnů doplatit dlužné pojistné.
5. Na vyžádání zdravotní pojišťovny povinnost předložit účetní doklady, které jsou potřebné pro provedení kontroly odvodu pojistného.
6. Pokud OSVČ změnil zdravotní pojišťovnu, je povinna předložit nově zvolené zdravotní pojišťovně doklad o výši záloh na pojistné vypočtených z vyměřovacího základu.

9.1.2 Vyměřovací základ OSVČ

Vyměřovacím základem u OSVČ je od roku 2006 50% příjmů po odpočtu výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů podle zákona o daních z příjmů. Do ročního vyměřovacího základu se zahrnují pouze příjmy dosažené v příslušném kalendářním roce a od těchto příjmů se odečítají výdaje v tom roce. Ztráty z jednoho kalendářního roku nelze uplatnit v jiném roce.

Maximální roční vyměřovací základ byl pro rok 2008 stanoven ve výši 48násobku průměrné mzdy, nejvýše však 1 034 880 Kč. Od roku 2009 je maximální vyměřovací základ zvýšen na částku 1 130 640 Kč.

Minimálním ročním vyměřovacím základem je 12násobek 50% průměrné mzdy, pro rok 2009 jde o částku 141 330 Kč.

Maximální měsíční záloha je podle zákona 13,5% z jedné dvanáctiny maximálního vyměřovacího základu, tedy 12 720 Kč.

9.1.3 Zálohy na pojistné

V roce zahájení je měsíční záloha vypočtena z minimálního měsíčního vyměřovacího základu 11 777,50 Kč, tedy 1 590 Kč, pokud si OSVČ sama nestanovila zálohy vyšší.

Měsíční zálohy na pojistné zde nemusí platit OSVČ, která:

- nemá určen minimální vyměřovací základ,
- je současně zaměstnancem, zaměstnání je hlavním zdrojem jejích příjmů a samostatná výdělečná činnost jen vedlejším zdrojem – taková osoba je povinna zaplatit pojistné za celý rok do 8 dnů ode dne, kdy bylo, nebo mělo být podáno daňové přiznání za příslušný rok.

V dalších letech již musí platit OSVČ měsíční zálohy vypočtené z průměrného měsíčního vyměřovacího základu dosaženého v minulém roce.

9.1.4 Platba pojistného

Výše pojistného činí 13,5% z vyměřovacího základu.

Výši pojistného je jeho plátce povinen si sám vypočítat. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.

Pojistné, zálohy, penále, pokuty, nedoplatky a přeplatky se platí v české měně.

9.1.5 Pojistné a zálohy na pojistné u OSVČ

Roční pojistné (PR):

$$PR = 0,135 \times 0,50 \times (\text{příjmy} - \text{výdaje})$$

Minimální roční pojistné (PR_{MIN}):

$$PR_{\text{MIN}} = 0,135 \times T \times A$$

Maximální roční pojistné (PR_{MAX}):

$$PR_{\text{MAX}} = 0,135 \times 1\,130\,640 = 152\,637 \text{ Kč}$$

Měsíční záloha na pojistné (Z):

$$Z = PR : M$$

0,135 ... sazba pojistného 13,5%

0,50 ... vyměřovací základ 50%

T ... polovina průměrné měsíční mzdy

A ... počet měsíců v kalendářním roce, ve kterých je stanoven minimální vyměřovací základ

M ... počet měsíců, po které byla v předchozím roce výdělečná činnost vykonávána

9.1.6 Přeplatek pojistného

Pokud je úhrn zaplacených záloh vyšší než pojistné vypočtené jako 13,5% z vyměřovacího základu, jedná se o přeplatek pojistného.

Přeplatek pojistného se vrací plátcí pojistného nebo jeho právnímu nástupci, pokud nemá plátcce jiný splatný závazek (dluh) vůči příslušné zdravotní pojišťovně. Má-li takový závazek, použije se přeplatek pojistného k jeho úhradě.

Příslušná zdravotní pojišťovna je povinna vrátit přeplatek pojistného do jednoho měsíce ode dne, kdy tuto skutečnost zjistila.

9.2 Sociální zabezpečení

Za OSVČ se považují osoby, které dosáhly alespoň 15 let a ukončily povinnou školní docházku a které:

- vykonávají samostatnou výdělečnou činnost, nebo
- spolupracují při výkonu samostatné výdělečné činnosti, tj. osoby, na které lze podle zákona o daních z příjmu rozdělit příjmy a výdaje.

Okruh činností, na základě jejichž výkonu se osoba považuje za OSVČ, je stejný jako ve zdravotním pojištění. Výjimka platí pro osoby, které vykonávají činnost podle autorského práva, a osoby, které k podnikání nepotřebují žádné povolení ani být evidovány (např. sportovci). Tyto osoby se považují za OSVČ pouze v případě, že prohlásí na OSSZ, že tuto činnost vykonávají soustavně.

Všechny OSVČ jsou povinny bez ohledu na výši očekávaného nebo dosahovaného příjmu (tzn. i OSVČ „ve ztrátě“):

- podat OSSZ na předepsaném tiskopise a ve stanovené lhůtě Oznámení o zahájení činnosti,
- podávat každoročně Přehled o příjmech a výdajích za předchozí kalendářní rok,
- podat OSSZ ve stanovené lhůtě Oznámení o ukončení samostatné výdělečné činnosti.

9.2.1 Osoba samostatně výdělečně činná hlavní a vedlejší

Od 1. 1. 2004 se OSVČ dělí na OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost a na OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Tyto dvě skupiny mají rozdílné podmínky pro účast na důchodovém pojištění a mají rozdílnou minimální výši ročního i měsíčního vyměřovacího základu.

OSVČ je „automaticky“ považována za OSVČ hlavní, i když splňuje podmínky pro zařazení mezi OSVČ vedlejší, pokud sama neprojeví vůli být OSVČ vedlejší.

Za OSVČ vedlejší se považuje:

- OSVČ, která byla v kalendářním roce zaměstnána, ze zaměstnání byla účastna nemocenského pojištění a její započitatelný příjem činí alespoň 12násobek minimální mzdy,
 - o započitatelný příjem je úhrn vyměřovacích základů a úhrn zúčtovaných dávek nemocenského pojištění v kalendářním roce,
 - o pro placení zálohy v roce 2009 jsou rozhodující údaje o výši příjmu ze zaměstnání za rok 2008,
 - o od roku 2009 OSVČ, která byla v roce 2008 zaměstnána, nemusí příjem dokládat, stačí mít potvrzení od zaměstnavatele. S požadovanými údaji je v roce 2009 OSVČ vedlejší pro placení záloh od měsíce, v němž toto potvrzení předložila OSSZ.
- OSVČ, které byl přiznán starobní nebo předčasný starobní důchod, a OSVČ, která má nárok na výplatu plného nebo částečného invalidního důchodu,
- OSVČ, která měla nárok na rodičovský příspěvek nebo osobně pečovala o jinou závislou osobu,
- OSVČ, která je nezaopatřeným dítětem,
- OSVČ, která vykonávala vojenskou službu, pokud nejde o vojáky z povolání,
- OSVČ, která byla ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody.

OSVČ vedlejší může být pouze v tom měsíci, v němž po celou dobu činnosti v příslušném kalendářním měsíci trval důvod, pro který se OSVČ zařazují mezi vedlejší.

OSVČ hlavní je účastna důchodového pojištění vždy. OSVČ vedlejší je účastna důchodového pojištění, jestliže rozdíl mezi příjmy a výdaji dosáhl stanovené hranice 56 532 Kč při podnikání ve všech 12 kalendářních měsících roku 2009.

9.2.2 Vyměřovací základ pro placení záloh a pojistného

Pojistné na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti činí 29,2% z vyměřovacího základu, záloha na pojistné činí 29,2% z měsíčního vyměřovacího základu. Z ročního vyměřovacího základu se vypočítává důchod, z měsíčního vyměřovacího základu se vypočítává nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství.

Vyměřovací základ i měsíční vyměřovací základ si OSVČ určuje v Přehledu. Nesmí si jej určit nižší, než činí minimální výše pro ni platná. Od roku 2009 činí maximální vyměřovací základ 48násobek průměrné měsíční mzdy, tj. 1 130 640 Kč.

Vyměřovací základ nesmí být nižší než 50% rozdílu mezi příjmy a výdaji vynaloženými na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Zároveň nesmí být vyměřovací základ nižší než úhrn minimálních výší měsíčních vyměřovacích základů, pro OSVČ hlavní 70 668 Kč (12 x 5 889 Kč), pro OSVČ vedlejší 28 272 Kč (12 x 2 356 Kč) pro rok 2009.

Na Přehledu jsou uvedeny **tři druhy vyměřovacího základu:**

- *vypočtený* – 50% rozdílu mezi příjmy a výdaji,
- *minimální* – vypočtený vyměřovací základ, je-li potřeba, upravený na minimální nebo maximální výši,
- *určený* – ten si OSVČ stanovuje ve výši mezi minimální a maximální výší vyměřovacího základu, z něho platí pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, z této částky se jí vypočítává důchod.

Povinnost platit zálohy na pojistné zakládá u OSVČ vedlejší příjem (po odpočtu výdajů) dosažený v předchozím roce ve výši zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění. OSVČ hlavní je povinna platit zálohy vždy.

9.2.3 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné, vzniká na základě přihlášky. Pojistné na nemocenské pojištění se stanoví z měsíčního vyměřovacího základu ve výši 4,4%.

Účast OSVČ na nemocenském pojištění vzniká dnem, od kterého se OSVČ přihlásila k nemocenskému pojištění, je-li OSVČ vedlejší, nemocenské pojištění může vzniknout i zpětně ode dne zahájení činnosti. Zaniká dnem, od něhož se OSVČ z pojištění odhlásila.

Z nemocenského pojištění OSVČ náleží:

- nemocenské,
- peněžité pomoci v mateřství.

10. Aplikace problematiky zdravotního a sociálního pojištění na příkladu konkrétní OSVČ

10.1 Charakteristika analyzovaného subjektu

Osobou samostatně výdělečně činnou, kterou jsem si vybrala pro zpracování své bakalářské práce, je podnikatel provozující svou výdělečnou činnost v Jihočeském kraji. Jeho hlavní (převažující) činností je podle živnostenského listu „koupě zboží za účelem prodeje“ se zaměřením na elektroniku a počítačovou techniku. Tuto činnost provozuje od roku 1998. Další důležitou činností je „poskytování software a poradenství v oblasti hardware a software“ od roku 2003. Dále „činnost hudebně vydavatelská, distribuční, agenturní a manažerská činnost v hudební oblasti“ od roku 1994. Podnikatel je od listopadu 2006 navíc v pracovním poměru, je zaměstnán jako správce sítě. Od prosince 2006 projevil vůli stát se osobou samostatně výdělečně činnou vedlejší.

Vede daňovou evidenci v programu APS. Je pojištěncem Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra České republiky a je povinen podávat daňové přiznání.

Je ženatý, jeho manželka pracuje v nedalekém městě jako účetní ve státní správě. S vedením daňové evidence svému manželovi vypomáhá. Mají dvě dcery, obě studují a žijí s nimi ve společné domácnosti.

V posledních letech se podnikatel pohybuje spíše ve ztrátě. S ohledem na trh, který je v dnešní době elektronikou a počítačovou technikou přesycen, nenachází již podnikatel takové uplatnění jako v dřívějších letech. Proto si také podnikatel v nedávné době našel zaměstnání a uvažuje o ukončení samostatné výdělečné činnosti.

Budu analyzovat posledních 5 let, kdy se měnila činnost z hlavní na vedlejší a bylo zajímavé sledovat změny, které se toho týkaly. K nahlédnutí mi byly poskytnuty Přehledy o příjmech a výdajích OSVČ, které pro mou práci byly výchozí. Ve čtyřech letech se podnikatel pohyboval ve ztrátě, pouze v roce 2006 se dostal do zisku.

Tiskopisy Přehledů o příjmech a výdajích OSVČ jsou k dispozici na příslušné okresní/pražské správě sociálního zabezpečení a též na webových stránkách ČSSZ. Od roku 2008 jsou formuláře k dispozici taktéž na internetových stránkách pojišťovny ZP MV ČR, odkud je možné formulář stáhnout, vyplnit na počítači, vytisknout a odeslat. Výhodou tohoto způsobu je „zabudovaná kalkulačka“, s jejíž pomocí se uživatel vyvaruje případných chyb. Přístup je chráněn zadáním kódů PIN a hesla, které pojišťovna zasílá pojištěncům poštou. Musí být podepsán zaručeným elektronickým podpisem.

10.2 Přehledy o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2004

V roce 2004 podnikatel vykonával samostatnou výdělečnou činnost hlavní po všech 12 kalendářních měsících a po celou dobu byl pojištěncem ZP MV ČR.

Tabulka 2: Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2004

OSVČ - 2004	
Příjmy	623 548,20 Kč
Výdaje	656 388,48 Kč
Výsledek hospodaření (ztráta)	-32 840,28 Kč

Zdroj: vlastní návrh

10.2.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2004

Průměrný měsíční příjem ze samostatné výdělečné činnosti:

$$-32\,840,28 : 12 = \underline{-2\,736,69 \text{ Kč}}$$

Vypočtený vyměřovací základ za rok 2004:

Vyměřovací základ pro rok 2004 se stanoví tak, že se výsledek hospodaření vynásobí částkou 0,40 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Výsledek odpovídá 40% příjmů po odpočtu výdajů:

$$-32\,840,28 \times 0,40 = -13\,136,11 \text{ Kč} \rightarrow \underline{-13\,137 \text{ Kč}}$$

Minimální vyměřovací základ:

Uvádí se částka vypočteného vyměřovacího základu, která ale pro rok 2004 nesmí být nižší než 40 416 Kč.

$$-13\,137 \text{ Kč} < 40\,416 \text{ Kč} \rightarrow \underline{40\,416 \text{ Kč}}$$

Určený vyměřovací základ:

Tuto částku si určuje OSVČ, nesmí však být nižší než minimální vyměřovací základ.
40 416 Kč

Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za rok 2004:

Sazba pojistného činila 29,6%, určený vyměřovací základ se tedy vynásobí částkou 0,296 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru.

$$40\,416 \times 0,296 = 11\,963,14 \text{ Kč} \rightarrow \underline{11\,964 \text{ Kč}}$$

Úhrn záloh na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti:

Do úhrnu se nezapočítává zaplacené pojistné na nemocenské pojištění, pokud je tohoto pojištění OSVČ dobrovolně účastna. Výši zaplacených záloh v roce 2004 lze zjistit z pokladní knihy nebo např. z „Vyúčtování záloh na pojistné na důchodové pojištění za rok 2004“, zasílaného Okresní správou sociálního zabezpečení.

$$\underline{15\,346 \text{ Kč}}$$

Rozdíl mezi pojistným a úhrnem záloh za rok 2004:

$$11\,964 - 15\,346 = \underline{-3\,382 \text{ Kč}}$$

Pojistné na důchodové pojištění je nižší než úhrn zaplacených záloh, jedná se tedy o přeplatek na pojistném na důchodové pojištění. Přeplatek byl použit na úhradu zálohy na pojistné roku 2005, měsíc duben, květen a červen.

Výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na nemocenské pojištění na rok 2005:

Nejnižší měsíční vyměřovací základ pro placení záloh:

Výsledek hospodaření za rok 2004 se vynásobí částkou 0,45 a vydělí se počtem měsíců, v nichž OSVČ vykonávala samostatnou výdělečnou činnost a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru.

U OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost je nejnižší měsíční vyměřovací základ pro placení záloh stanoven částkou 4 024 Kč.

$$(-32\,840,28 \times 0,45) : 12 = -1\,231,51 \text{ Kč} \rightarrow -1\,232 \text{ Kč}$$

$$-1\,232 \text{ Kč} < 4\,024 \text{ Kč} \rightarrow \underline{4\,024 \text{ Kč}}$$

Nejnižší měsíční záloha na důchodové pojištění:

Měsíční vyměřovací základ se vynásobí částkou 0,296 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč nahoru.

$$4\,024 \times 0,296 = 1\,191,10 \text{ Kč} \rightarrow \underline{1\,192 \text{ Kč}}$$

Nejnižší měsíční záloha na nemocenské pojištění:

Měsíční vyměřovací základ se vynásobí částkou 0,044 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč nahoru.

$$4\,024 \times 0,044 = 177,06 \text{ Kč} \rightarrow \underline{178 \text{ Kč}}$$

Celková měsíční záloha:

Jde o součet měsíčních záloh na důchodové a nemocenské pojištění.

$$1\,192 + 178 = \underline{1\,370 \text{ Kč}}$$

10.2.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2004

Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění:

Násobí se částka 7 929 Kč, stanovená v Přehledu, počtem měsíců, ve kterých samostatná výdělečná činnost byla hlavním zdrojem příjmů.

$$7\,929 \times 12 = \underline{95\,148 \text{ Kč}}$$

Pojistné za rok 2004:

Sazba pojistného je 13,5%. Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění se tedy vynásobí částkou 0,135 a zaokrouhlí se na celé Kč nahoru.

$$95\,148 \times 0,135 = 12\,844,98 \text{ Kč} \rightarrow \underline{12\,845 \text{ Kč}}$$

Úhrn zaplacených záloh na pojistné v roce 2004 na účet ZP MV ČR:

Částka zaplacených záloh na všeobecné zdravotní pojištění se zjistí z pokladní knihy.

$$\underline{12\,384 \text{ Kč}}$$

Rozdíl mezi pojistným a zaplacenými zálohami:

Pojistné za rok 2004 je vyšší než úhrn zaplacených záloh na pojistné, jedná se tedy o doplatek, který je splatný do 8 dnů po podání daňového přiznání.

$$12\,384 - 12\,845 = \underline{-461 \text{ Kč}}$$

Nová výše zálohy na všeobecné zdravotní pojištění pro rok 2005:

Nová výše zálohy se vypočte jako součin výsledku hospodaření za rok 2004 a čísel 0,135 a 0,45 a vydělí se počtem měsíců, v nichž trvala samostatná výdělečná činnost. Částka se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Význam mají pouze kladné hodnoty. Pokud záloha vyjde nižší než částka pojistného z minimálního vyměřovacího základu, zapíše se částka pojistného

z minimálního vyměřovacího základu. Pro rok 2005 činí minimální měsíční záloha na pojistné 1 143 Kč.

$$(-32\,840,28 \times 0,135 \times 0,45) : 12 = -166,25 \text{ Kč} \rightarrow -167 \text{ Kč}$$
$$-167 < 1\,143 \rightarrow \underline{1\,143 \text{ Kč}}$$

10.3 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2005

V roce 2005 podnikatel vykonával samostatnou výdělečnou činnost hlavní po všech 12 kalendářních měsících a po celou dobu byl pojištěncem ZP MV ČR.

Tabulka 3: Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2005

OSVČ – 2005	
Příjmy	597 296,60 Kč
Výdaje	624 542,89 Kč
Výsledek hospodaření (ztráta)	-27 246,29 Kč

Zdroj: vlastní návrh

10.3.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2005

Průměrný měsíční příjem ze samostatné výdělečné činnosti:

$$-27\,246,29 : 12 = \underline{-2\,270,52 \text{ Kč}}$$

Vypočtený vyměřovací základ za rok 2005:

Vyměřovací základ pro rok 2005 se stanoví tak, že se výsledek hospodaření vynásobí částkou 0,45 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Výsledek odpovídá 45% příjmů po odpočtu výdajů.

$$-27\,246,29 \times 0,45 = -12\,260,83 \text{ Kč} \rightarrow \underline{-12\,261 \text{ Kč}}$$

Minimální vyměřovací základ:

Uvádí se částka vypočteného vyměřovacího základu, pro rok 2005 ale nesmí činit méně než 48 288 Kč.

$$-12\,261 \text{ Kč} < 48\,288 \text{ Kč} \rightarrow \underline{48\,288 \text{ Kč}}$$

Určený vyměřovací základ:

Tuto částku si určuje OSVČ sama, nesmí však být nižší než zapsaný minimální vyměřovací základ.

48 288 Kč

Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za rok 2005:

Sazba pojistného činila 29,6%, určený vyměřovací základ se tedy vynásobí částkou 0,296 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru.

$48\,288 \times 0,296 = 14\,293,25 \text{ Kč} \rightarrow \underline{14\,294 \text{ Kč}}$

Úhrn záloh na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti:

Do úhrnu se nezapočítává zaplacené pojistné na nemocenské pojištění, pokud je tohoto pojištění OSVČ dobrovolně účastna. Výši zaplacených záloh v roce 2005 lze zjistit z pokladní knihy nebo z „Vyúčtování záloh na pojistné na důchodové pojištění za rok 2005“, zasílaného Okresní správou sociálního zabezpečení.

15 236 Kč

Rozdíl mezi pojistným a úhrnem záloh za rok 2005:

$14\,294 - 15\,236 = \underline{-942 \text{ Kč}}$

Pojistné na důchodové pojištění je nižší než úhrn zaplacených záloh, jedná se tedy o přeplatek na pojistném na důchodové pojištění. Přeplatek byl použit na úhradu zálohy na pojistné roku 2006, měsíc březen.

Výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na nemocenské pojištění na rok 2006:

Nejnižší měsíční vyměřovací základ pro placení záloh:

Výsledek hospodaření za rok 2005 se vynásobí částkou 0,5 a vydělí se počtem měsíců, v nichž OSVČ vykonávala samostatnou výdělečnou činnost a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru. Nejnižší měsíční vyměřovací základ u OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost je pro placení záloh stanoven částkou 4 709 Kč.

$(-27\,246,29 \times 0,5) : 12 = -1\,135,26 \text{ Kč} \rightarrow -1\,136 \text{ Kč}$

$-1\,136 < 4\,709 \rightarrow \underline{4\,709 \text{ Kč}}$

Nejnižší měsíční záloha na důchodové pojištění:

Měsíční vyměřovací základ se vynásobí částkou 0,296 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru.

$$4\,709 \times 0,296 = 1\,393,86 \text{ Kč} \rightarrow \underline{1\,394 \text{ Kč}}$$

Nejnižší měsíční záloha na nemocenské pojištění:

Měsíční vyměřovací základ se vynásobí částkou 0,044 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru.

$$4\,709 \times 0,044 = 207,19 \text{ Kč} \rightarrow \underline{208 \text{ Kč}}$$

Celková měsíční záloha:

Jde o součet měsíčních záloh na důchodové a nemocenské pojištění:

$$1\,394 + 208 = \underline{1\,602 \text{ Kč}}$$

10.3.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2005

Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění:

Násobí se částka 8 460 Kč (stanovená Přehledem) počtem měsíců, ve kterých samostatná výdělečná činnost byla hlavním zdrojem příjmů.

$$8\,460 \times 12 = \underline{101\,520 \text{ Kč}}$$

Pojistné za rok 2005:

Sazba pojistného je 13,5%. Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění se tedy vynásobí částkou 0,135 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru.

$$101\,520 \times 0,135 = 13\,705,2 \text{ Kč} \rightarrow \underline{13\,706 \text{ Kč}}$$

Úhrn zaplacených záloh na pojistné v roce 2005 na účet ZP MV ČR:

Částka zaplacených záloh na všeobecné zdravotní pojištění se zjistí z pokladní knihy.

$$\underline{13\,572 \text{ Kč}}$$

Rozdíl mezi pojistným a zaplacenými zálohami:

Pojistné za rok 2005 je vyšší než úhrn zaplacených záloh na pojistné, tudíž se jedná o doplatek, který je splatný do 8 dnů po podání daňového přiznání.

$$13\,706 - 13\,572 = \underline{-134 \text{ Kč}}$$

Nová výše zálohy na všeobecné zdravotní pojištění pro rok 2006:

Nová výše zálohy se vypočte jako součin výsledku hospodaření za rok 2005 a čísel 0,135 a 0,5 a vydělí se počtem měsíců, v nichž trvala samostatná výdělečná činnost. Částka se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Význam mají pouze kladné hodnoty. Pokud záloha vyjde nižší než částka pojistného z minimálního vyměřovacího základu, zapíše se částka pojistného z minimálního vyměřovacího základu. Pro rok 2006 činí minimální měsíční záloha 1 218 Kč.

$$(-27\,246,29 \times 0,135 \times 0,5) : 12 = -153,26 \text{ Kč} \rightarrow -154 \text{ Kč}$$

$$-154 < 1\,218 \rightarrow \underline{1\,218 \text{ Kč}}$$

10.4 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2006

V roce 2006 podnikatel vykonával hlavní samostatnou výdělečnou činnost po prvních 11 kalendářních měsících a vedlejší samostatnou výdělečnou činnost v posledním kalendářním měsíci roku 2006. Podnikatel v listopadu roku 2006 nastoupil do zaměstnání jako správce sítě. Jeho příjem ze zaměstnání nedosahoval rozhodně částky 90 840 Kč, takže nebylo třeba jej doložit v Přehledu.

Tabulka 4: Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2006

OSVČ - 2006	
Příjmy	672 239,60 Kč
Výdaje	628 496,48 Kč
Výsledek hospodaření (zisk)	43 743,12 Kč

Zdroj: vlastní návrh

10.4.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2006

Průměrný měsíční příjem ze samostatné výdělečné činnosti:

$$43\,743,12 : 12 = \underline{3\,645,26 \text{ Kč}}$$

Vypočtený vyměřovací základ za rok 2006:

Vyměřovací základ pro rok 2006 se stanoví tak, že se výsledek hospodaření vynásobí částkou 0,5 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Výsledek odpovídá 50% příjmů po odpočtu výdajů.

$$43\,743,12 \times 0,5 = 21\,871,56 \text{ Kč} \rightarrow \underline{21\,872 \text{ Kč}}$$

Minimální vyměřovací základ:

Uvádí se částka vypočteného vyměřovacího základu, částka ale nesmí v tomto roce činit méně než 56 508 Kč.

$$21\,872 < 56\,508 \rightarrow \underline{56\,508 \text{ Kč}}$$

Určený vyměřovací základ:

Tuto částku si určuje OSVČ sama, nesmí však být nižší než zapsaný minimální vyměřovací základ.

$$\underline{56\,508 \text{ Kč}}$$

Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za rok 2006:

Sazba pojistného činila 29,6%, určený vyměřovací základ se tedy vynásobí částkou 0,296 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru.

$$56\,508 \times 0,296 = 16\,726,368 \text{ Kč} \rightarrow \underline{16\,727 \text{ Kč}}$$

Úhrn záloh na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti:

Do úhrnu se nezapočítává zaplacené pojistné na nemocenské pojištění, pokud je tohoto pojištění OSVČ dobrovolně účastna. Výše zaplacených záloh v roce 2006 se zjistí z pokladní knihy nebo z „Vyúčtování záloh na důchodové pojištění za rok 2006“, zasílaného Okresní správou sociálního zabezpečení.

$$\underline{16\,328 \text{ Kč}}$$

Rozdíl mezi pojistným a úhrnem záloh za rok 2006:

$$16\,727 - 16\,328 = \underline{399 \text{ Kč}}$$

Pojistné na důchodové pojištění je vyšší než úhrn zaplacených záloh, jedná se o doplatek na pojistném na důchodové pojištění, který je splatný nejpozději do 8 dnů po dni, ve kterém byl, popřípadě měl být podán Přehled za rok 2006.

Výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na nemocenské pojištění na rok 2007:

Nejnižší měsíční vyměřovací základ pro placení záloh:

Výsledek hospodaření za rok 2006 se vynásobí částkou 0,5 a vydělí se počtem měsíců, v nichž OSVČ vykonávala samostatnou výdělečnou činnost a výsledek se zaokrouhlí na celé

Kč směrem nahoru. Nejnižší měsíční vyměřovací základ pro placení záloh pro rok 2007 je stanoven částkou 5 035 Kč.

$$(43\,743,12 \times 0,5) : 12 = 1\,822,63 \text{ Kč} \rightarrow 1\,823 \text{ Kč}$$

$$1\,823 < 5\,035 \rightarrow \underline{5\,035 \text{ Kč}}$$

Nejnižší měsíční záloha na důchodové pojištění:

Měsíční vyměřovací základ se vynásobí částkou 0,296 a výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru.

$$5\,035 \times 0,296 = 1\,490,36 \text{ Kč} \rightarrow \underline{1\,491 \text{ Kč}}$$

Nejnižší měsíční záloha na nemocenské pojištění:

Podnikatel od roku 2007 není dobrovolně účasten nemocenského pojištění, tudíž zálohy neplatí.

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Celková měsíční záloha:

Jde o součet měsíčních záloh na důchodové a nemocenské pojištění.

$$1\,491 + 0 = \underline{1\,491 \text{ Kč}}$$

10.4.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2006

Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění:

Násobí se částka 9 017,50 Kč, která je stanovená v Přehledu, počtem měsíců od ledna do března, ve kterých samostatná výdělečná činnost byla hlavním zdrojem příjmů a částka 9 417 Kč počtem měsíců od dubna do prosince, ve kterých byla samostatná výdělečná činnost hlavním zdrojem příjmů.

$$9\,017,50 \times 3 + 9\,417 \times 8 = \underline{102\,388,50 \text{ Kč}}$$

Pojistné za rok 2006:

Sazba pojistného je 13,5%. Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění se tedy vynásobí částkou 0,135 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru.

$$102\,388,50 \times 0,135 = 13\,822,45 \text{ Kč} \rightarrow \underline{13\,823 \text{ Kč}}$$

Úhrn zaplacených záloh na pojistné v roce 2006 na účet ZP MV ČR:

Částka zaplacených záloh na všeobecné zdravotní pojištění se zjistí z pokladní knihy.

13 246 Kč

Rozdíl mezi pojistným a zaplacenými zálohami:

Pojistné za rok 2006 je vyšší než úhrn zaplacených záloh na pojistné, tudíž se jedná o doplatek, který je splatný do 8 dnů po podání daňového přiznání.

$13\,823 - 13\,246 = \underline{577\text{ Kč}}$

Nová výše zálohy na všeobecné zdravotní pojištění pro rok 2007:

Nová výše zálohy se vypočte jako součin výsledku hospodaření za rok 2006 a čísel 0,135 a 0,5 a vydělí se počtem měsíců, v nichž trvala samostatná výdělečná činnost. Částka se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Význam mají pouze kladné hodnoty. Pokud záloha vyjde nižší než částka pojistného z minimálního vyměřovacího základu, zapíše se částka pojistného z minimálního vyměřovacího základu. Pro rok 2007 činí minimální měsíční záloha na pojistné 1 360 Kč.

$(43\,743,12 \times 0,135 \times 0,5) : 12 = 246,06\text{ Kč} \rightarrow 247\text{ Kč}$

$247 < 1\,360 \rightarrow \underline{1\,360\text{ Kč}}$

10.5 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2007

V roce 2007 již podnikatel vykonával pouze samostatnou výdělečnou činnost vedlejší. Skutečnost že podnikatel je zaměstnán a jeho příjem dosahoval minimálně 96.000 Kč bylo třeba doložit nejpozději v den podání Přehledu, jinak by byla samostatná výdělečná činnost nadále považována za hlavní. K pozdějšímu doložení příjmů nelze pro účely důchodového pojištění přihlédnout.

Tabulka 5: Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2007

OSVČ – 2007	
Příjmy	189 941,71 Kč
Výdaje	263 313,25 Kč
Výsledek hospodaření (ztráta)	-73 371,29 Kč

Zdroj: vlastní návrh

10.5.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2007

Průměrný měsíční příjem ze samostatné výdělečné činnosti:

$$-73\,371,29 : 12 = \underline{-6\,114,30 \text{ Kč}}$$

Vypočtený vyměřovací základ:

Výsledek hospodaření se vynásobí částkou 0,5 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru.

Vypočtený vyměřovací základ odpovídá 50% příjmů po odpočtu výdajů.

$$-73\,371,29 \times 0,5 = -36\,685,65 \text{ Kč} \rightarrow \underline{-36\,686 \text{ Kč}}$$

Minimální vyměřovací základ:

Osoba, která v roce 2007 vykonávala pouze vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a jejíž příjem po odpočtu výdajů z této činnosti nedosáhl rozhodné částky 24 168 Kč, počítá s 0 Kč.

$$-36\,686 < 24\,168 \rightarrow \underline{0 \text{ Kč}}$$

Určený vyměřovací základ:

Tuto částku si určuje OSVČ sama, nesmí však být nižší než zapsaný minimální vyměřovací základ.

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Pojistné ze samostatné výdělečné činnosti v roce 2007:

Určený vyměřovací základ se násobí částkou 0,296 a zaokrouhluje se na celé Kč směrem nahoru.

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Úhrn záloh na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti:

Do úhrnu se nezapočítává zaplacené pojistné na nemocenské pojištění, pokud je tohoto pojištění OSVČ dobrovolně účastna. Výše zaplacených záloh v roce 2007 se zjistí z pokladní knihy nebo z „Vyúčtování záloh na důchodové pojištění za rok 2007“, zasílaného Okresní správou sociálního zabezpečení.

$$\underline{17\,601 \text{ Kč}}$$

Rozdíl mezi pojistným a úhrnem zaplacených záloh:

$$0 - 17\,601 = \underline{-17\,601 \text{ Kč}}$$

Pojistné na důchodové pojištění je nižší než úhrn zaplacených záloh, jedná se tedy o přeplatek na pojistném na důchodové pojištění. Přeplatek byl zaslán podnikateli na jeho bankovní účet.

Výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na nemocenské pojištění na rok 2008:

V roce 2008 už pro podnikatele neplatila povinnost platit zálohy na pojistné v žádném z kalendářních měsíců z důvodu výkonu zaměstnání, které pro podnikatele bylo hlavním zdrojem příjmů. Pojistné se v takovém případě platí formou doplatku.

10.5.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2007

Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění:

Podnikatel patřil v tomto roce mezi osoby, kterým nebyl stanoven minimální vyměřovací základ v měsících leden – prosinec, a to z toho důvodu odvodu pojistného v zaměstnání z vyměřovacího základu stanoveného pro zaměstnance.

Pojistné za rok 2007 ze samostatné výdělečné činnosti:

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Nová výše zálohy pro rok 2008:

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

10.5.3 Pojistné placené zaměstnavatelem za rok 2007

Výše vyměřovacího základu ze zaměstnání pro stanovení pojistného na sociální zabezpečení:

Výše vyměřovacího základu ze zaměstnání se zjistí z potvrzení, které zaměstnavatel vydá zaměstnanci pro účely posouzení výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti.

$$\underline{246\,815 \text{ Kč}}$$

Odvod pojistného ze zaměstnání na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti:

Sazba pojistného odvedeného zaměstnavatelem v zaměstnání za zaměstnance činí 8%. Vyměřovací základ ze zaměstnání se tedy vynásobí částkou 0,08. Výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru.

$$246\,815 \times 0,08 = 19\,745,20 \text{ Kč} \rightarrow \underline{19\,746 \text{ Kč}}$$

Odvod pojistného ze zaměstnání na všeobecné zdravotní pojištění:

Sazba pojistného odvedeného zaměstnavatelem za zaměstnance v zaměstnání činí 13,5%. Vyměřovací základ ze zaměstnání se tedy vynásobí částkou 0,135. Výsledek se zaokrouhlí na celé Kč směrem nahoru.

$$246\,815 \times 0,135 = 33\,320,03 \text{ Kč} \rightarrow \underline{33\,321 \text{ Kč}}$$

10.6 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2008

V souvislosti s novelou zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, která vstoupila v účinnost po tisku pokynů k formulářům, došlo u OSVČ ke snížení sazby pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti z 29,6% na 29,2% z vyměřovacího základu.

S přehledem je nutné doložit potvrzení příjmu ze zaměstnání, pokud za rok 2008 dosáhl alespoň částky 96 000 Kč, k čemuž došlo. Zaměstnáním se rozumí činnost zakládající účast na nemocenském pojištění zaměstnanců nebo na nemocenské péči.

Nově se při zpracování přehledu za rok 2008 započítávají vyměřovací základy dosažené v zaměstnání a ze samostatné výdělečné činnosti. Úhrn vyměřovacích základů ze zaměstnání a za samostatnou výdělečnou činnost nepřesáhl maximální výši, která činí pro rok 2008 1 034 880 Kč, tudíž se nesnižuje vyměřovací základ OSVČ.

Tabulka 6: Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2008

OSVČ – 2008	
Příjmy	211 544,75 Kč
Výdaje	234 874,76 Kč
Výsledek hospodaření (ztráta)	-23 330,01 Kč

Zdroj: vlastní návrh

10.6.1 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti OSVČ v roce 2008

Průměrný měsíční příjem ze samostatné výdělečné činnosti:

$$-23\,330,01 : 12 = \underline{-1\,944,17 \text{ Kč}}$$

Vypočtený vyměřovací základ:

Výsledek hospodaření se vynásobí částkou 0,5 a zaokrouhlí se na celé Kč směrem nahoru. Vypočtený vyměřovací základ odpovídá 50% příjmů po odpočtu výdajů. OSVČ, která v roce 2008 vykonávala pouze vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a jejíž příjem po odpočtu výdajů nedosáhl rozhodné částky 51 744 Kč, počítá s 0 Kč, stejně tak potom u minimálního vyměřovacího základu a určeného vyměřovacího základu .

$$-73\,371,29 \times 0,5 = -36\,685,65 \text{ Kč} \rightarrow \underline{-36\,686 \text{ Kč}}$$

$$-36\,686 < 51\,744 \rightarrow \underline{0 \text{ Kč}}$$

Minimální vyměřovací základ:

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Určený vyměřovací základ:

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Pojistné ze samostatné výdělečné činnosti v roce 2008:

Určený vyměřovací základ se násobí částkou 0,292 a zaokrouhluje se na celé Kč směrem nahoru.

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Úhrn záloh na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti:

Jelikož OSVČ od roku 2007 vykonává pouze vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, nebyla povinna v roce 2008 platit zálohy na pojistné v žádném z kalendářních měsíců z důvodu výkonu zaměstnání, které pro ni bylo hlavním zdrojem příjmů. Pojistné se v takovém případě platí formou doplatku.

$$\underline{0 \text{ Kč}}$$

Rozdíl mezi pojistným a úhrnem zaplacených záloh:

$$0 - 0 = \underline{0 \text{ Kč}}$$

Výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na nemocenské pojištění na rok 2009:

OSVČ je zaměstnaná a samostatná výdělečná činnost není hlavním zdrojem příjmů, není povinna platit zálohy na pojistné.

10.6.2 Pojistné na všeobecné zdravotní pojištění OSVČ v roce 2008

Základ pro stanovení pojistného na všeobecné zdravotní pojištění:

Podnikatel patřil v tomto roce mezi osoby, kterým nebyl stanoven minimální vyměřovací základ v měsících leden – prosinec a to z toho důvodu, že pojistné bylo odvedeno v zaměstnání z vyměřovacího základu stanoveného pro zaměstnance.

Pojistné za rok 2008 ze samostatné výdělečné činnosti:

0 Kč

Nová výše zálohy pro rok 2009:

0 Kč

10.6.3 Pojistné placené zaměstnavatelem za rok 2008

Výše vyměřovacího základu ze zaměstnání pro stanovení pojistného:

Výše vyměřovacího základu ze zaměstnání se zjistí z potvrzení, které zaměstnavatel vydá zaměstnanci pro účely posouzení výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti.

257 939 Kč

Odvod pojistného ze zaměstnání na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti:

Sazba pojistného odvedeného zaměstnavatelem v zaměstnání za zaměstnance činí 8%. Vyměřovací základ ze zaměstnání se tedy vynásobí částkou 0,08. Výsledek se zaokrouhluje na celé Kč směrem nahoru.

$257\,939 \times 0,08 = 20\,635,12 \text{ Kč} \rightarrow \underline{20\,636 \text{ Kč}}$

Odvod pojistného ze zaměstnání na všeobecné zdravotní pojištění:

Sazba pojistného odvedeného zaměstnavatelem za zaměstnance v zaměstnání činí 13,5%. Vyměřovací základ ze zaměstnání se tedy vynásobí částkou 0,135. Výsledek se zaokrouhluje na celé Kč směrem nahoru.

$$257.939 \times 0,135 = 34.821,77 \text{ Kč} \rightarrow \underline{34.822 \text{ Kč}}$$

11. Význam zdravotního a sociálního pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je druh zákonného pojištění, na jehož základě je hrazena zdravotní péče poskytnutá pojištěnci. Zdravotní pojištění poskytuje Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky a řada dalších zaměstnaneckých zdravotních pojišťoven. Rozsah a podmínky, za nichž je poskytována zdravotní péče hrazená ze zdravotního pojištění, jsou upraveny zákonem o veřejném zdravotním pojištění.

Pojistné na sociální zabezpečení (včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti) je určeno na úhradu výdajů na dávky nemocenského pojištění, dávky důchodového pojištění, dávky a služby státní politiky zaměstnanosti a provádění nemocenského a důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti (na správní výdaje).

Pojistné na sociální zabezpečení je příjmem státního rozpočtu. V případě nedostatku prostředků bude deficit vyrovnán z ostatních příjmů státního rozpočtu (z daní), naopak v případě vyššího výběru pojistného, než činí výdaje, je pojistné použito na úhradu jiných výdajů. Od roku 1996 je zaveden zvláštní účet pro příjmy a výdaje na důchodové pojištění.

Všechny osoby, které jsou účastny nemocenského a důchodového pojištění a mají příjem započitatelný do vyměřovacího základu pro odvod pojistného, jsou podle zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti povinny přispívat na úhradu výdajů nemocenského a důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti. Přitom není důležité, jestli z placení pojistného něco budou mít nebo ne. Přispívá se tím na úhradu výdajů na důchody. Pojistné na sociální zabezpečení nemá povahu pojistného v komerčním pojištění.

Ekonomický význam sociálního a zdravotního pojištění, a tím i jeho vliv na základ daní z příjmů fyzických a právnických osob neustále roste. Důvodem je v případě zaměstnavatelů zvyšování úrovně mezd, ze kterých vychází vyměřovací základ sociálního a zdravotního pojištění, a u osob samostatně výdělečně činných rovněž růst procenta vyměřovacího základu z rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji vynaloženými na jejich dosažení, zajištění a udržení.

Znalost dopadů sociálního a zdravotního pojištění na základ daně z příjmů a schopnost regulovat tyto dopady v rámci pravidel stanovených právními předpisy tak představuje jeden z důležitých nástrojů daňové optimalizace, a tím i celkových ekonomických výsledků každého podnikatelského subjektu.

12. Závěr

Cílem práce bylo porovnat pojistné na zdravotní a sociální pojištění v roce 2009 a v minulých letech. Bylo nezbytné seznámit se s celou problematikou zdravotního a sociálního pojištění v České republice, s plátcí a poplatníky pojištění. Plátcem pojistného může být jak zaměstnanec, tak zaměstnavatel, případně i stát. Zvláštní pozornost je však věnována osobám samostatně výdělečně činným v systému zdravotního a sociálního pojištění.

Vyměřovacím základem pro odvod pojistného na sociální a zdravotní pojištění pro zaměstnance je úhrn započitatelných příjmů. Pro OSVČ je to od roku 2006 50% příjmů po odpočtu výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Je stanoven také minimální a maximální vyměřovací základ.

Analýza zdravotního a sociálního pojištění byla provedena na vybraném subjektu za uplynulá léta 2004 – 2008 z údajů o příjmech a výdajích poskytnutých mi subjektem a z Přehledů o příjmech a výdajích OSVČ, do kterých mi bylo umožněno nahlížet.

Přehledy o příjmech a výdajích OSVČ jsou tiskopisy, které je OSVČ povinna předložit do 1 měsíce ode dne kdy podala daňové přiznání, své zdravotní pojišťovně a také na správu sociálního zabezpečení. V dnešní době už lze tiskopisy najít i na internetových stránkách, kde se vyplní, pak se vytisknou a odešlou. Výhodou tohoto způsobu oproti ručnímu vypisování je zabudována kalkulačka, kterou si lze ověřit správnost výpočtů.

Od roku 2004 do roku 2006 byl hodnocený subjekt osobou samostatně výdělečně činnou hlavní, ale už po řadu let se pohyboval v mírné ztrátě. Přesto i v tomto případě musel platit nemalé zálohy na pojistné. Proto od roku 2007 nastoupil do zaměstnání a přešel na samostatnou výdělečnou činnost vedlejší.

Pro osobu vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost platí povinnost platit zálohy na pojistné. Při výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti tato povinnost odpadá. Od roku 2009 OSVČ, která byla v roce 2008 zaměstnána, nemusí příjem ze zaměstnání ani dokládat, stačí mít pouze potvrzení od zaměstnavatele. V takovém případě za osobu samostatně výdělečně činnou odvádí pojistné zaměstnavatel v rámci výkonu zaměstnání.

Rok 2009 je zpracován pouze do teoretické části, nelze odhadovat budoucí příjmy a výdaje hodnoceného subjektu. Přehledy o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2009 se budou podávat až po skončení kalendářního roku, tudíž v roce 2010.

13. Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

Trnková, L., Ženíšková, M.: Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných podle právního vztahu k 1. 1. 2008. 12. vyd. Olomouc: ANAG, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7263-426-2

Vostatek, J.: Sociální a soukromé pojištění. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 2000. 601 s. ISBN 80-85963-21-3

Duben, R.: Ekonomie veřejného sektoru. 1. vyd. Praha: VŠE, 2000. 325 s. ISBN 80-245-0049-3

Ryneš, P.: Podvojný účetnictví a účetní závěrka 2007. 7. vyd. Olomouc: ANAG, 2007. 930 s. ISBN 978-80-7263-368-5

Mrkosová, J.: Účetnictví 2004. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. 278 s. ISBN 80-251-0126-6

Rylová, Z., Tunkrová Z., Šulc, I., Krůček, Z.: Daňové zákony 2009 v úplném znění k 1. 1. 2009 s komentářem změn. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 192 s. ISBN 978-80-251-2366-9

Zdroje v elektronické podobě:

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/>

[http://www.finance.cz/zpravy/finance/202328-co-noveho-ceka-osvc-v-roce-2009-/](http://www.finance.cz/zpravy/finance/202328-co-noveho-ceka-osvc-v-roce-2009/)

http://finance.idnes.cz/fi_blind.asp?c=A080217_114306_fi_blind_hla

<http://www.jakpodnikat.cz/socialni-pojisteni.php>

http://www.komora.cz/hk-cr-top-02-sede/vzdelavani-a-lidske-zdroje/prirucka-pro-podnikani-v-roce-2008/art_25947/8-system-socialniho-pojisteni.aspx

<http://www.mpsv.cz/cs/1349>

<http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?ido=15290&idj=1&amb=107>

<http://www.vzp.cz/cms/internet/cz/Vseobecne/Aktuality/index.html?aktualita=zmeny2009>

14. Seznam tabulek, schémat a zkratk

14.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 – Účel a zaměření jednotlivých subsystémů pojištění

Tabulka 2 – Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2004

Tabulka 3 – Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2005

Tabulka 4 – Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2006

Tabulka 5 – Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2007

Tabulka 6 – Příjmy a výdaje OSVČ v roce 2008

14.2 Seznam schémat

Schéma 1 – Zúčtování se zaměstnanci

Schéma 2 – Předpis pojistného

14.3 Seznam zkratk

A	Počet měsíců v kalendářním roce, ve kterých je stanoven minimální vyměřovací základ
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
M	Počet měsíců, po které byla v předchozím roce výdělečná činnost vykonávána
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PR	Roční pojistné
PR _{MAX}	Maximální roční pojistné
PR _{MIN}	Minimální roční pojistné
Přehled	Přehled o příjmech a výdajích OSVČ
SZ	Sociální zabezpečení
T	Polovina průměrné měsíční mzdy
Z	Měsíční záloha
ZP	Zdravotní pojištění
ZP MV ČR	Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra České republiky

15. Seznam příloh

Příloha č. I – Přehled o příjmech a výdajích OSVČ pro účely pojistného na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti

Příloha č. II – Přehled o příjmech a výdajích OSVČ pro účely pojistného na všeobecné zdravotní pojištění

16. Přílohy

Příloha č. I – Přehled o příjmech a výdajích OSVČ pro účely pojistného na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti

Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2008			
HHHHHHHHHHHHHHHH		podle § 15 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů	
Nastavení psacího stroje		řádný opravný	
HHHHHHHHHHHHHHHH			
1. Identifikace osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)			Rodné číslo
1. Příjmení	2. Jméno	3. Titul	4. Datum narození
5. Ulice	6. Číslo poplazené / orient.	7. Telefon	Variabilní symbol
7. Obec	8. PSČ (Post Code)	9. Stát	
2. Údaje o samostatné výdělečné činnosti a daňovém priznání			
9. V roce 2008 jsem vykonával/a samostatnou výdělečnou činnost: ☐ jen hlavní ☐ jen vedlejší ☐ hlavní i vedlejší			
10. Daňové priznání zpracovává a předkládá daňový poradce:	ano ☐ ne ☐	13. Účtování v hospodářském roce: (§ 7 odst. 12 zák. č. 586/1992 Sb.):	ano ☐ ne ☐
11. Jsem povinen/povinna podávat daňové priznání:	ano ☐ ne ☐	14. Rozhodnutí finančního úřadu o prodloužení lhůty pro předložení daňového priznání:	ze dne <input type="text"/> prodlouženo do dne <input type="text"/>
12. Jsem poplatníkem daně z příjmů stanovené paušální částkou:	ano ☐ ne ☐	15. Protokol o platbě daně z příjmů paušální částkou předložen dne:	<input type="text"/>
3. Vedlejší samostatná výdělečná činnost - podle ustanovení § 9 odst. 6 písmeno a) až f) zák. č. 155/1995 Sb. v roce 2008			
16. Vykonával/a jsem zaměstnání s příjmem dosahujícím alespoň 96 000,- Kč (nutné doložit spolu s Přehledem):			
17. Měl/a jsem nárok na výplatu částečného nebo plného inval. důchodu nebo mi byl přiznán starobní důchod:	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>
18. Měl/a jsem nárok na rodičovský příspěvek nebo jsem osobně pečovala/o osobu mladší 10let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I, nebo o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II - IV:	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>
19. Vykonával/a jsem vojenskou službu v ozbrojených silách ČR:	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>
20. Byl/a jsem nezaopatřeným dítětem podle § 20 odst. 3 písm. a) zák. č. 155/1995 Sb.:	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>
21. Byl/a jsem ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody déle než 3 kalendářní měsíce:	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>	od <input type="text"/> do <input type="text"/>
4. Údaje o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2008 a další údaje podle § 16 odst. 1 zák. č. 589/1992 Sb.			
22. Příjmy:	<input type="text"/>	Kč	
23. Výdaje:	<input type="text"/>	Kč	
24. Příjmy (22) po odpočtu Výdajů (23):	<input type="text"/>	Kč	
25. Počet měsíců, v nichž jsem považován/a za OSVČ:		hlavní <input type="text"/> vedlejší <input type="text"/>	
25a. Počet měsíců, v nichž jsem vykonával/a samostatnou výdělečnou činnost alespoň po část měsíce:		hlavní <input type="text"/> vedlejší <input type="text"/>	
26. Průměrný měsíční příjem:	<input type="text"/>	Kč	
26a. Rozdělení příjmů po odpočtu výdajů:	hlavní činnost <input type="text"/>	Kč	vedlejší činnost <input type="text"/>
27. Vypočtený vyměřovací základ:	hlavní činnost <input type="text"/>	,00 Kč	vedlejší činnost <input type="text"/>
27a. Dílčí vyměřovací základ:	hlavní činnost <input type="text"/>	,00 Kč	vedlejší činnost <input type="text"/>
28. Minimální vyměřovací základ:	<input type="text"/>	,00 Kč	32. Vyměřovací základ ze SVČ: <input type="text"/>
29. Určený vyměřovací základ:	<input type="text"/>	,00 Kč	33. Pojistné na DP: <input type="text"/>
30. Vyměřovací základ ze zaměstnání:	<input type="text"/>	,00 Kč	34. Úhm zaplacených záloh na DP: <input type="text"/>
31. Součet řádku 29 a 30:	<input type="text"/>	,00 Kč	35. Rozdíl mezi Pojistným (33) a úhrem zaplacených záloh (34): <input type="text"/>

Poznámka: řádky 26a a 27a se vyplňují pouze v tom případě, byla-li vykonávána hlavní i vedlejší činnost (čtete Pokyny)

1763546192

Pro výpočet údajů v části 4, při vyplňování tohoto formuláře a následném vytisknutí na Vaši tiskárně, můžete jako pomůcku využít elektronický formulář na internetové adrese www.csz.cz

HHHHHHHHHHHH
Nastavení psacího stroje
HHHHHHHHHHHH

Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2008 - 2. strana

Rodné číslo OSVČ

5. Způsob použití přeplatku

Přeplatek (část přeplatku) ve výši

Kč

použijte (pokud nemám vůči OSSZ/PSSZ splatný závazek) na úhradu záloh na pojistné, na měsíce:

1/09 2/09 3/09 4/09 5/09 6/09 7/09 8/09 9/09 10/09 11/09 12/09 1/10 2/10 3/10 4/10 5/10 6/10

Přeplatek (zbývající část přeplatku)

IBAN (mezinárodní číslo účtu použijte při platbě do ciziny)

a) vraťte na účet:

Předčísk účtu Číslo účtu / Kód banky Variabilní symbol Specifický symbol

b) pošlete poštovní poukázkou na adresu:

Příjmení Jméno Titul
Ulice Číslo popisné / orient.
Obec PSČ (Post Code)
Stát

8. Výše zálohy na důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (DP) na rok 2009

Pro účely placení záloh na pojistné budu v roce 2009 považován/a za OSVČ vykonávající: hlavní činnost vedlejší činnost

36. Měsíční vyměřovací základ:

,00 Kč

37. Měsíční záloha na DP:

,00 Kč

7. Údaje o OSVČ, se kterou je vykonávána spolupráce

Rodné číslo

Příjmení Jméno Titul Datum narození
Ulice Číslo popisné / orient.
Obec PSČ (Post Code) Stát

8. Přihláška k účasti na důchodovém pojištění OSVČ v roce 2008

Vzhledem k tomu, že jsem v roce 2008 nedosáhl/a z výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti zákonem stanoveného příjmu pro povinnou účast na důchodovém pojištění OSVČ, přihlašuji se k této účasti dnem podání tohoto Přehledu:

ano ne

9. Údaje o opravném přehledu

Datum zjištění nové výše vyměřovacího základu ze SVČ

Důvod předložení opravného přehledu

10. Podpisy a razítka

Název příslušné OSSZ/PSSZ

Prohlašuji, že všechny údaje uvedené v tomto Přehledu jsou pravdivé a že OSSZ/PSSZ ohlásím všechny změny údajů, a to do 8 dnů ode dne, kdy jsem se o těchto změnách dozvěděl/a.

Datum vyplnění formuláře

Datum přijetí formuláře

Počet příloh

3 3 2 1 5 4 6 1 9 4

Podpis (a razítko) OSVČ

Podpis a razítko OSSZ

strana 2

ČSSZ 69 324 6 - 1/2009

Pro výpočet údajů v části 4, při vyplňování tohoto formuláře a následném vyšetření na Vaši tiskárně, můžete jako pomůcku využít elektronický formulář na internetové adrese www.csz.cz.

Příloha č. 2 – Přehled o příjmech a výdajích OSVČ pro účely pojistného na všeobecné zdravotní pojištění

**ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA
MINISTERSTVA VNITRA ČR**

**Přehled
OSVČ
za rok
2008**

Datum podání, razítko podatelny ZP MV ČR

Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné
(§ 24 odst. 2 a 3 zák. č. 582/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
Tento formulář bude zpracován elektronicky a není optimalizován pro rozpoznávání ručně psaného písma. Vypíšte jej prosím pouze na psacím stroji nebo elektronicky na PC.

0123456789ABCDEFGHIJKLMN OPQRSTUVWXYZá b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z / & @ + - , .

1. Identifikace pojistěnce

Příjmení: _____ Jméno: _____ Titul: _____
 Ulice: _____ Číslo popisné: _____ Číslo orientační: _____ Číslo pojistěnce (rodné číslo): _____
 PSČ: _____ Obec: _____ Telefon: _____

2. Bankovní spojení pojistěnce

Pojistné (zálohy na pojistné) platím poštovní poukázkou převodem z účtu

Bankovní spojení: (nebo číslo účtu - číslo účtu / kód banky)

3. Přeplatek zaměstnance

Podávám žádost zaměstnance o vrácení přelátku ano ne

V roce 2008 jsem změnil ZP ano ne

4. Prohlášení pojistěnce

V roce 2008 pro mne neplatila povinnost hradiť zálohy na pojistné v měsících:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Důvod: a) zaměstnání b) nemoc OSVČ

V roce 2008 pro mne nebyl stanoven minimální výměřovací základ v měsících:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Důvod: a) b) c) d) e) f)

Zaškrtněte měsíc a písmeno podle poučení - pro písmeno f) uveďte RČ dítě:

5. Přiznání k dani z příjmu

Podávám daňové přiznání ano ne

Mám daňového poradce ano ne

Daňové přiznání jsem podal dne: _____

Daňového přiznání mělo být podáno dne: _____

6. Pojistné OSVČ

Řádek 1	Příjmy	Kč	
Řádek 2	Výdaje	Kč	
Řádek 3	Výměřovací základ zaměstnance	Kč	
Řádek 4	Počet měsíců trvání samostatné výdělečné činnosti v roce 2008		
Řádek 5	Z řádku 4 počet měsíců, kdy byla OSVČ pojištěna u ZP MV ČR		
Řádek 6	Počet měsíců, ve kterých byla výdělečná činnost hlavním zdrojem příjmu		
Řádek 9	0,50 v (Řádek 1 - Řádek 2) (je-li částka menší než Řádek 9, započte Řádek 9)	Kč	
Řádek 12	(Řádek 12 + Řádek 3) - 1 024 380 Kč (je-li částka menší než 0, započte 0)	Kč	
Řádek 13	Řádek 12 - Řádek 13 (je-li částka menší než 0, započte 0)	Kč	
Řádek 14		Kč	

7. Přeplatek (Doplatek)

Úhrn zaplacených záloh na pojistné v roce 2008 na účet ZP MV ČR

Řádek 41 _____ Kč

Přeplatek (Doplatek): Řádek 41 - Řádek 15

Řádek 43 _____ Kč

Přeplatek

NEMÁM přeplatek pojistného

NEŽÁDÁM o vrácení přelátku (přeplatek bude použit na úhrady záloh v dalším období)

ŽÁDÁM o vrácení přel. ve výši: _____ Kč

8. Nová výše zálohy

0,125 x 0,5 v (Řádek 1 - Řádek 2) / Řádek 4

Řádek 51 _____ Kč

Typ zálohy

a) 1 590 Kč b) výpočet c) 0 Kč

Nová výše zálohy (max. 12 730 Kč)

_____ Kč

9. Datum vyplnění a podpis pojistěnce

Prohlašuji, že všechny údaje v tomto PŘEHLEDU jsou pravdivé a že ohlásím ZP MV ČR všechny změny údajů, a to do 8 dnů ode dne, kdy jsem se o změněné skutečnosti dozvěděl.

Dne: _____

Podpis pojistěnce _____

2231633066
ZP MV ČR kód 211